КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЭ | 129 (4420). | ШИНАРДИ, 27 октябрь 1970 шу. | Мах 2 кап.

КХАШ ЛЕЛАДЕРАШ, СУХАЛБЕ

Кхашка дикаэ дисе балкаш йистедакара кІойкІа дика ха эттай хІинэ. Дийнахь а бус тракторий таташ сацац кхашка. Ди тІехьо шерагІа ирхаш латт пятилетка хана хьалха кхоачашъяра а КПСС XXIV съезда толамца накъдакара а йолаенна социалистически ехь. Шоай берригэ низ тІабахийта тІехья кхача культураш чуэцаш, къатІадоагІача шерарна хьуркъама лерд йоллаш, паччахьалкхан заказ кхоачаш деш боахк колхозийи совхозийи болхлой.

ХІанэ дош латтача доархІамерча балхашта юкъе эттара сигагІа дар хьажкІаш чуэцар да. Лоамашта юхерча районий хІара боахаме дукха я уж хІанэ а чуэцанэ. Геттара кІезига чуэнай хьажкІаш Назрановски, МалгІабика, Сунженски, Грозненски районий боахамашка.

Ши кІира да «Назрановский» совхозе хьажкІаш чуэца эттэ. Цу юкъа чуийца йенна хьажкІаш кІезига я. Паччахьалкхенга ехкараш 300 тонн совгІа я, планах йокке ааэраш 1400 тонн йолча. ХьажкІаш хьаькха дикка мах арабахьиннаб цу боахама, цхьабакъде цар къахьегам лерттІа вІашттІехьбоаккхаш бац совхоза кулгалхой. Малх лакхбелча мара дІаболхац болхлой кхашка а боле баьнначул тІехьагІа каннехьа чубига транспорт яхийтац. Бокъонца пайда эцац хьажкІаш чуэцача комбайнеки кхьйолча механизмаш.

Транспортах бизза пайда эцилга вІаштІехь ца даккхар бахьан долаш нехэ дийнахь хьайоаккхача хьажкІех дукхагІьяраш чу ца яхьаш арлос. Уж лоравда оттадэ-та дале а лечкъаэр кхераш ба. Цу тайпара хьал эттад Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозе а. Укхаза кест-кеста нийслу цхьан бригада кхашка дІаяхьа хьажкІаш а йоацаш эргІа хьетІа-кхачарга хьежаш автомашинаш зачъа ха йолаш а латташ. Кхыча бригада хьажкІай кхай тІара комбайнаш транспорт ца тоъаэа сацъаташ доахаш саце латта езаш могтигаш. Цу кхоачамбоацаралца дикка тІехьадьхкад цу боахаме хьажкІаш, шекара свекла, бахьадарш чуэцаре балхаш.

Опыто хьахьоаэ механизмех лерттІа пайда эцача, ерабаха йиш йолаш боле берригэ нах хьажкІаш а свекла а чуэцаш болчэ болх дикка лелаш хилар. Цудухьа хІанэ де дезар да кІаре хьажкІаш чуэцача комбайно оасаре боля бергбола гІулакх вІаштІехьдаккхар, цогга групповой методех болх байтар, мел эшачунца Іалаш а еш. ХІара боахаме вІаштІехьдаккха деза хьажкІаш чуэцара балхаш конвейере хьисапе денга, цхьанина сахьат ца доадаш Іурра дена серрапца дейта деза балхаш хьажкІаш чуэцача механизмашка а махкига а кьаьгха хьажкІаш цу дийнахьа а дІахьаьха еза уж дІа ийеча пункто е хьатта, нийсе пайда эца боза транспортах.

Республика боахамашо кхачча свеклах кхоалагІа дакъа хиллаш ар хІанэ а кхашнара чуихза я. Геттара кІоагІа тІехьадаьхад свекла чуэцара балхаш Грозненски, Урус-Мартана, МалгІабика районашка.

ХІанэчул тІехьагІа цхьа кІира далалехьа чуийца ала езаш я из культура. Ишта сиха чуда дезаш да цхьадолча боахамий кхашна хІанэ а чуэцаш доле бехьадаьрешин дуген.

Гурахь дув ялат дІадера эггара дикагІа йола ха тийнай. Цхьанбакьде из болх чакхбаккханза дукха боахамаш да республика районашка. Балха темпаш лоха хиларал совгІа цхьадолча боахамашка ялат дІадера агротехника а толхаю. Цу тайпара гІалаташ а деш ялетаи дІадув МалгІабика района «Ингушский» совхозе, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе, Урус-Мартана района «Горец» совхозе, йштта цхьадолча кхыча боахамашка. Укх гурахь итт эзар гектара тІа ялат дІаде дезаш я Наьсарен района совхозаш. Цхьабаккъде хІанзалца цар дІадийнаэ кхоалагІа дакъа я дац. Цу тайппара гІалие дахьнекад ялеташ дІадолга МалгІабика, Сунженски, Шелковской районий боахамашка.

Республика бІарчча хьийцача еза доагІечах ай мара дац заба хьуа латта. ХІьета Наьсарен район еррига хьийцача 26 процент мара кхоачашбаьбац из болх.

ХІанэ а дийза доле кхашнара балхаш тІехьа хьалха ца теттаж цхьеттарра комплексах чаккдаке дезаш да. Из де йиш тургъяц боахамашкара еррига техника болх беш ца хуле, тракторашка, кхыча агрегаташка шин сменах болх ца байте. Езача тракторешо тІона ду цхьадола балхаш чархий болча трактораша де йиш йолеш да. Цудухьа кхыча балхех мукъа а яьха летта ака оттае еза низ боле трактораш.

ХьажкІаш чуэца комбайнаш тоъаш боацашехьа хьалхе а хьажкІаш чуэца ма боле ялат чуэцараш кхйчаръяц цхьадолча боахамашка. ХІанэ а тІехье дац из да. Ишта де дезаш да шекара свекла чуэцара юртахие баха нах оарцагІбахар. Цар оасарла лакха йолеш боля бергбола хьалаш вІаштІехь а долаш.

Шовкъе а шакке а шоай торошкашка хьежа а хьежа шоай еррига транспортан средствах пайда эца беза кхашка наха хьагулъеъ шекара свекла, хьажкІаш заннахьа дІаозаре. Кхаш гІалхе дица борданца чукхзахьа матэргба хьувзаэм.

Шерре аэь йоаржее еза кхаш леладерашта юкъа боахама партийни профсоюзни организацеш. Нахэ къахьегамцаре безам совбаккхара мел эшар де деза.

Лара къовсам лоаттаба беза кхашка лечкъорна дерсаца. Цу гІулакха къаьстта теркам тІабахийта беза.

Кхаш леладерий деккар да еррига культураш чуэцара балхаш сиздер. Дахенна дукхагІа хьажкІаш, шекара свекла ялар, хьаттІадоагІача шерарча хьуркъама боконца лард йоллар. Берригэ низ тІабахийта беза КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъэра, парте XXIV съезда сийлонца накъадахара.

Назрановски района «Знаменский» совхозе хьалъеш латт чхьагІар долвиза завод. Дийнахьа бусен 750 тонн комсаш чакхйоаккхаш хургья цуя пхьа цех. Цу заводе дІалоавархдэ 4 гектар латта. Малх укхаза халагІбола болх бахьинаб. Завода цехаш лоттаю ПМК № 105 Микалаев Нурдин кертелатта бригада я. Микалаев Нурдин гІишлошъю 26 шу да. Дика

болх бу цуй бригадерча Акмурзаев Юсе, Шутампова Жовхана, Сутампова Мархас, ишта кхыбараша.

СУРТА ТІА: Н. Микалаева бригада завода цеш хьалбеш я.

С. Хицева сурт.

КПСС XXIV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Химически предприятешка Керимов Якерена болх бу 21 шу дальнаэ. Царех 11 шера Грозненски химически комбинате баьб ю болх. ХІанэ коммунисти Керимов № 32 . 111 болча цеха тоэхахагІа вола аппаратчик, коммунистически къахьегама ударник ва.

„Балха участке ео дІахьаьчача вахте дагтар аппаратчик. Теркам тІабахийта бІаральежар ю контрольно - измерительни прибораша хьахьокхачоа.

— Тешаме бу автоматика болх. — йоах во. — Лоалахоша гхожа хьалу эгалея вахка концентраш болаш я. Цудухьа процесс дика лел. ТІакха бедал кІезигагІа йоа энерги кхом беш дІсахийта торо хул.

— План кхоачашъяра гІулакх минитах шув?

Цу хаттара а хьала из еш жоп лу аппаратчика. 110 — 112 процент кхоачашъю оаха нормаш. Укх шера 10 бетта план октябрь бетта вуриттагІча дийнахь кхоачашъяьй. Цу тІа тха цеха коллективо укх дІабахача 9 бетта 2146 эзар сом мах бола беза и катализатораш, хи, электроэнерги кхоаьй. Новбрь бетта кхадагІча дийнахь укх шера план кхоачашъе лаьрхІад оаха. Сийлахь боккхача Октябра шейна кийчаду тха оагІат да из.

СУРТА ТІА: Я. Керимов.

С. Хугаева сурти текст.

10 БЕТТА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Мехкадьтта промысловикаши мехкадьтта чакхдоахарашен, химикаши а машинашъераша а, химешкаши. Нохч - ГІалгІайчен промышленноста кхача доаккъой болхлоша, укх шерей пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачашъяра а парте XXIV-ча съезда баха боагІача тайпара накъабахара а шерра социалистически ехь а йоаржаь, ханал хьалха, 1970 шера 25 октябре кхоачашъяьй продукцена реализаци ярен изделий дукхагІа дола лоархІамегІаре тайпаш арахецарен итт бетта план.

ЦхьоалагІа ноябрь хьатІакхачалехьа республике планал совгІа доаккхаргва тоъал дукха мехкадьтта, хьаергъа чакхдоахача мехкадьттах химен продукташ, тайп - тайпара машинаш а, оборудовани, аппараташ, хьакхо леладу товараш, кхачан продукташ. Планал совгІа хьаергъа иттаж миллионаш сома махка продукци.

Производственни фондех пайда дикагІа а эцаш, Іилман лерда тІа вІаштІехьбаьккха къахьегам организаш тоа а беш, механизаци толашагІа йола технологи производствана юкъе а чхуьъаш, машинехе оборудованех пайда дикагІа а эцаш, совха итт беттачул 7 процент дукхагІа продукци арахецна вІаштІехьаьннад промышленноста болхлой.

ТІаккхийтта еррига продукци къахьегама оасарле лаккъяра чотах яьккхай.

Соахь итт беттачул дукхагІа даьккхад мехкадьтта, газ, болат, хьавай мехкадьтта аппаратура, тІойнаш хима доаду агрегаташ, трактори прицепаш, трансформатори подстанцеш, электрографически машинаш, аьшка мечеш, кога гІирс, бытовой химе товараш, кІезига муреэ продукци, хьахьа - буахайи минеронайе хІамаш, консерваш, продукци дукха кхиддоа тайпаш.

Ях деласрамта юкъе хьалха латт «Октябрьнефть», «Сунжанефть» мехкадьтта промыслови управлений коллективаш. «Октябрьнефта» мехкадьтта промысловикаша яхо кІирен «Сунжанефта» мехкадьтта промысловикаша нийс дии ханал хьалха кхоачашъеьй мехкадьтта даккхара итт бетта план.

Итт бетта план ханал дикка хьалха кхоачашъяьй: Ленина цІерагІча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода, Шерипова цІерагІча нефтемаслозавода, Грозненски химкомбината, Автогенно карбидни завода, «Нефтехимзапчасть» завода, «Грознефтегаз» мехкадьтта газови управление, электромеханически завода, «Терек» яхача мебельни хьу чакхйоахача фирма, Нохч - ГІалгІай химзавода, № 1 йолча тІишлой-материалий комбината, Шелковской МалгІабикерчен пищекомбинаташа, № 4 йолча махка завода.

Экономически стимулированни кІоагІъяр, НОТ, механизаци толашагІа йола технологи производствана юкъеяьяр, изобретательски рационализаторски болх тоабар, производственни оборудованех пайда дикагІа эцар бахьан долаш къахьегама оасарле 1969 шера итт беттачул 8 процент хІана еннах аьнна лакхъеннай.

Халкъа боахама болхлой! Лакхъе производства культура, шерагІа юкъеккхахьа Іилман ларда тІа вІаштІехьбаьккха къахьегами хьалхалатта опыти! Къовсам лоаттабе балха хІара минутах бизза пайда эцара!

(КПСС ЦК ТІахьехамашцара).

ГРАФИКАГІА БЕ БОЛХ

Укх шера кхераме хьал эттад республике гуйран кхашкара балхаш ханнахьа чаккдахара.

Гурахь дув ялаташ дІахера дикагІа йола ха тІехйоалаш латташе хІанэ а 125 эзар гектара тІа мара дІадийра дац е планах де доагІачох 76 процент. Соалж укх хана дийначул 26,1 эзар гектар кІезигагІа хул из. Кхыметтел ялат хьалха дІаде йолалуча шаьрача хоенашкех Тийрка йистерчен районашка а чакхбаьккхабац из болх. Ишта Грозненски районо болх ялат дІадера план 88 процент мара кхоачашъяьац. Гудермески района — 88, хІаьта МалгІабика, Шелковской, Сунженски районашка цу боаравта а кхьчабац. Кхыка а вогІа латт из гІулакх Наьсарен районе. Укхаза а 2,9 эзар гектар мара дийнадаш ялат е лерхІачех 29 процент. ХІанзарча темпашца дІахо а болх бойе кхы а пхьа бутт ха эшаргьа лерна. Цу тайпара ледара лел ялат дІадийна доаккхилга Урус-Мартана районе.

Балхаш тІехьадахарал совгІа дукхахча вай боахамашка латта кийчдара, ялат дІадера агротехника телхаю. Баьча тоххамо хьахьекхаэ Урус-Мартана района «Гехинский», Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхозашка, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе гурахь юача культурашта лаьрхІа латта ханнахьен дикка кийчдеш ца хиппалга, хІаьта Урус-Мартана района «Горец», МалгІабика района «Ингушский» совхозашка, ишта цхьадолча кхыча боахамашка ялат дІадуьш йола агрегаташ лерттІа вІаштІехьъяьхх йоаплага а фу доагІача тайпара кІоарга латта чудужийташ доаилга а.

Наьсарен района «40 лет Октября», Сунженски района XX партсъезда цІерагІча колхозе, ишта кхыча боахамашка а ялат дІадув агрегаташ грайна мара балха араяхаш, кхашка технически е кхыча бахьанашца дукзадена латташ деньа дукха ха йоаю цар.

Цецвоаккх боахамашка долаш волча ялкай фух цар лерттІа пайда ца эаро. Іалмоя практикие цие маларра къахьехад вохкъара лаьрхІа гурахь дув ялат еккай е Іа доаккхаш йолча гороха фуъа беш юаш хипча кІсагІа пайдаве долга, цхьабакъда дукхагІа йолча боахамашка из ца а деш дІадийнад рожь, мукх, хІа. Ишта дІанад юа уж культураш Сунженски района дукхагІа йолча колхозашкен Грозненски района боахамашкен, Наурски района «Россия» яхача колхозен.

Сенца дукзадена ха ялаташ дІадер тІехьдоахалга? Массанена хоаш махклара, ткх тІехьарча хана дукха йоачаш хиннай. Цудухьа цхьайола культураш ханнахьа хийкъа ялазар, лоха яр уж чуэцара темпаш а. ТІакха уж кхоа лаьтта дІае лаьрхІа культураш ханнахьа дІае йиш хилазар. Цхьа бакъда вийса худдаш берриге бехк хоттана дІатІабилдача. Баьча тоххамо гуладаькках пун керттера бахьен болх лерттІа вІаштІехь ца баккхар, техникех бизза пайда ца эцар, къахьегамал дисцииплина тІехкаяр доале. ХІанэ, цхьан гахьта тІехьа ца тетташ укх дерошка еррига районашка гурахь дув ялат дІадийна доаккхаргвола гІулакх де деза. ХІанэ лаьттанна эшаш йола тІоалаз Іайлай, цудухьа кІа — из керттера культура лаьрхІачул дукка тІех дІаде деза укх гурахь.

Из де йиш хургьяц, нагахьа санна боахамашка бола еррига тракторэш шин сменах болх беш ца хуле. Шин балха норма кхоачаш ца ю цхьа механизатор хилла йиш яц. Шерра социалистически эхь йоаржаеш механизаторий балхахара материальни моральни безам совбаккхара мел эшар де деза. Цу деррихьх тийша хургба керлача пятилетка хьалхарча шера вай кхашкара чубахьаргбола хьуркъам.

Ялат дІадер санна лоархІаме да тІехьа хьехула культураш чуйна чхар а. Дукхахча вай боахамий кхашка соадкарча дикагІа хьийкъай хьажкІаш. Из хьунхьан кІоагІа эшаргба доашача хана уж чуйна ца йоахе. ХІанэ ца боах хийша бара дика ха латт, хІаьта а темпаш лоха я, къаьстта Наьсарен, МалгІабика, Сунженски районашка.

Республика боахамашка я хІанэ кхо бІаьннел совгІа комбайн. Юкъера лаьрхІача дийнахь царех цхьанни 4 гектара тІара хьуэ хьам чуэца безаш хилча дехна 1200 гектара тІара хьажкІаш хьакха езаш, цхьабакъда, чуяхьараш 700 гектара тІара яраш мара яц. Цул совгІа цхьайолча вай районашка цу балха ялат оарза комбайнаш кийчъе а йиш яр. ХІаьта техника кхоачамбоцаш ца хилча кулгашца хьайоахаргйолаш нах оарцагІбаха а беза. Цу торонех лерттІа пайда эцаш бац. Цхьан денина аьнча шоай чел бола вай оарцагІбаьккха яхбахь хьуокьам эша ца болийташ сиха чуийна баккха беза республика кхаш леладераша.

Соаккарча вогІа лел республике шекара свекла чуэцара бола а 19 октябрь тІаккхоачаш еррига чуийна яьна свекла 67 процент мара яц, хІаьта Грозненски районе кхы а кІезигагІа — 35 процент, Урус-Мартане — 58 процент, МалгІабика — 54 процент. Октябрь бутт чакхбоалаш керттера дакъе чуийна хила езаш я свекла. Шелалхьа тІаьттталехьа из культура чуийна оккхарай кхашкара хІоазарах хІанзарча шозза лакхье еза балха темпаш.

Во хьал эттад укх шера Гудермеса района «Степной» яхача совхоза кхашка. Республике эггара дукхагІа дуга кхехеча цу боахамо из культура чуэцаре дикагІа йола ха тулабайташ латт. Хоаш ца ий, хІанэ бийсана 2—3 градус шелал хулийта. Балхаш сих ца йоїа хьаханнача хьуркъамах цхьа дакъа доаргда.

Цкха балхаш де хеза республика оаккамий доакъар Іалашдара а. Из гІулакх геттара ледара латт Грозненски, Ачхой-Мартана, Шелковской районашка. Цхьайолча районий торо я кхашка йисача баьцах кхы а йол Іалашье, цох витаминни хьоэр даккха.

ШоллагІа дІайийха культураш балхе долаш дукха силос Іалашье, торонаэ я кхаш леладерий. Цигара а хандха йиш йола доакъар укх денойка чу ца дахье тІехьагІа из де гІортарах пайда хургбац.

ТІахьа хьахула культураш чуэцари доакъар Іалашдара гІулакх вІаштІехьдоаккхача кІоагІа йиш хІам болаш ца техниках, транспортах бизза пайда эцарга. Цу балха юкъе йоалае еза йолаш йола говрий вордаш а. Дукхача боахамашка автомашинаш лоадам боацача гІулакхашта дІа-юха дехь, кхашкара бола уж ца тоъарца кхьагІбълаш боллаш а.

Лакхе белгалдаь балхаш санна лоархІаме гІулакх да зиба латта кийчдар а. ХІанэ республике аьха аьшна зиба ях мара яц. ЧІоагІа во лел из болх Шелковской района боахамашка — аьзар 28 процент, Грозненски районе — 23 процент, Наьсарен районе — 28 процент.

Хоаш махкалара хІанэ дукха трактораш ялат дІадуьча болх беш я. Из ишта дале а зиба кийчьяра болх тІехьатетта йиш яц. ХІанэ вай колхозашкен совхозашкен йолча техникаца уж дерригэ балхаш хьалха-тІехье ца тетташ цхьаттара чакхдеха торо я. Из дале трактораша шин сменагІа болх байта беза, латта оахача чархаш йолча трактореха пайда эца беза.

ХІанзара ца тракториста кІоагІа кхакъала я. Цудухьа цар балха йоагІаш йола йоакко еш хила беза кулгалхой. Цар балхацара безам совбаккхара, къахьегама оасарле лакхъяра теркам тІабахийта беза. 1 ноябрь тІаккхачалехьа берригэ хьуркъам чуийна а баьккха паччахьалкхенга хьажкІаш, шекара свекла, бахьадаврахш дехка боаларан гурахьа дув ялаташ дІадийна дахарьи совхозашкен колхозашкен бола нах оарцагІ ца баьхача дергдац вай.

ХІара кулгалхочун, специалиста, бригадира уж дерригэ балхаш ханнахьа чаккдахара бола бехктоккхам айбе беза.

Кхебаь хьуркъам лорабара кІоагІІаь ха хила деза, къоал дерашца лара къовсам лоаттабе беза.

ХІара колхозага, совхозага дІаякачийта еза дена цІр бе безача кхашкарча балхен йохка езача продукцен графикаш. Цар деккер да техникахи къахьегама низахи нийса пайда эцаш уж графикаш кхоачашъяр.

М. БРИДКОВСКИЙ,
юрта боахама министерства керттера агроном.

И. В. КУРЧЕНКОНА ЦІЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Балха декхараш кхоачашдеча хана къонахчалла майрала гойтарах ЦІЕЧА БАЙРАКХА ордендойла КУРЧЕНКО Надежда Владимировнина — Гражданская авиаце Сухумски аэропортерча АН-24 яхача самолета бортпроводница.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1970 ш. 23 октябрь.

«ЗОНД-8» ЯХА АВТОМАТИЧЕСКИ СТАНЦИ — ЛАЬТТАНГАХЬА БОАГІАЧА НАЬКЪА ТІА

Дахо а яиь беш я «Зонд-8» яха автоматически станци. Лаьттэ — Бутт наькъагІа йодача хана станце наькъа траекторей параметраш белгалъеш хинай ком мандно - бустемий комплекса радиолокационни средствашен Советски Союза обсерваторей оптически средствашех.

Отталъча программага хьежжа 1970 шера 21 октябре 65 эзар километр гаьнара Лаьттан сурт даккхара сеанс чакхъьккхар. Йиъ беча хьалхарча цхьь цени кхаь буса бузама сеансаш йолча хана станце тІара Іочутийлар Лаьттан телевизиони сурташ. Дика къоастадуш дьйнад сурташ.

22 октябре московски ханах 9 сахьата 25 минута яьлча, 250 эзар гаьнта километр Лаьттанна гаьна яьна станци хиначча хана, цуи наькъа траекторена коррекци яьй. Чакхъьякха маневр бахьан долаш «Зонд-8» яхача автоматически станце, лостам хийна а хийна, 24 октябре Бетта гоналха гобаьккхаб цуи тІехен тІара эггара кІезигагІа йола гаьнал 1120 километр а йолаш. «Зонд-8» яха автоматически станци хІанз Лаьттана гаргахоачаш латт.

Бетта гонахьа станца яиь беча хана Іилман тоххамаш даьд. Бетта юхерча космически арен физически характеристикаш, сийрдача а Іаьржа-кІайча а плоццадкаш тІа Бетта тІехан сурташ даьхад.

Наькъа управление Центро тешаме радиобувзам лоаттабу станцеца. «Зонд-8» яьача станце тІарча системаша болх боаракагІа бу.

СССР-ан ДРВ-нен ЮКЪЕ ЯЬЧА СОГЛАШЕНЕНА КУЛГАШ ЯЗДАР

Москва переговораш хилар СССР Министрий Совета Председателя заместитель Н. А. Тихонов керте латтача СССР экономически правительственни делегаценен ДРВ премьер - министра заместитель, Госплана председатель Нгуен Кон керте латтача Вьетнама Демократически Республика экономически правительственни делегаценен юкъе. 1970 ш. 22 октябре Кремле кулгаш йздир Советски Союзо Вьетнама Демократически Республикана экономически тІемех повкъостал дарах а хІаьта кхитта кредиташ теларах а йолча соглашенена.

Соглашенена кулгаш яздеча вар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

Кердача соглашенеше хьахьонх советски вьетнамски халкъий вежарашха доле доттагІал дІахо чІоагІдалар а Советски Союзах Вьетнама Демократически Республиканен юкъе цхьана леладу гІулакхаш шордалар а.

Советски Союзе йолча хана ДРВ экономически правительствени делегаци советски халкъа кхаргІаьвнарашкен Москверчен Ленинградерчен белгалагІа йолча моттигашкен хьежар, цхьайолча промышленни предприятешка хилар. Массанахьа а безаме доттагІал тІехь тІаннйора делегаци, къовсам лоаттабеш долча Вьетнама халкъацара советски халкъа вежарий дог-уйла хьа я хьоккхаш.

«КОСМОС-374» — СИГАЛА

1970 шера 23 октябре Советски Союзе сигальяхийтай «Космос-374» яха Лаьттан искусственни спутник. Спутника тІа оттаьяь 1962 шера 16 марта ТАСС-о хьахаьккхача программага хьежжа космически аре таккха лаьрхІа йола Іилман аппаратура.

ПрограммагІа лаьрхІа хиннаэ Іилман тоххамаш кхоачашдаьь.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ ПАРТИЙНИ СОБРАНЕРА

ЛАКХБЕ КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ

ЛоархIаме деххараш ка МалгIабика мехкдаьтта тедкараша хьалхашка латтараш. Эггара хьалха юрски тIоанашка доаллача мехкдаьттага хьажа безаш ба уж. Из ца дича МалгIабика — Вознесенске дукхагIа мехкдаьтта доакхкилга дувца дезаш а дац.

Укх шера 42 эзар метр лоаман тIоанашта бурув тоха, промысловикашта 6 скважина дIаяла, 11 керда буровой хьалъе езаш ба бригада бурувдеттараш. Цул совгIа лакха социалистически деххараш а тIаийцад цар.

Укх шера ийс бетта итогаша хьахьокх МалгIабика бурув деттараша планови заданеш а социалистически деххараш а кхоачаш ца деда. Ийс бетта план 31280 метр йолча 21934 метр бурув техад цар. Бурув тохаш пайда ийца ха 52 процент мара яц. 15 бурув деттача бригадех, царна керте латтараш керттерча даькъе коммунисташ ба, цхьа ма ра лоархIаьйн планови заданеш. Белгалде доагIа конторе шоай планови заданеш даим тIехкхоачашъеш коллективаш хилар. Иштта Хамурзиев ХьакIаьш керте латтача бригада бархI бетта 3500 метр бурув техад, бетта план 280 метр йолча 450 метрга кхачалца лакхъяьй станока сухал, 180 эзар совгIа сом средствий кхоадий. Дика болх бу Г. Г. Локадзе, Т. Ш. Хантемиров, И. А. Атарщиков керте латтача бурув деттача бригадаша а.

Белгалде доагIа бурув деттача конторе хIанз а тIехь буровойшка авареш дукха хулга. Ийс бетта 16 авари яьй, царех 6 бурувдеттарий бехках а еш. Авареш хилар бахьан долаш 13350 балха сахьат доадаьд, нейта аьлча цу юкъа бурув ца тохаш 4526 метр йисай. Авареш бахьан долаш ах миллион гаргга сом зе хиннад. Халакете а тоалуш дац хьал октябрь бетта а. Дукхь ха йоаццаш яь авари дIайоаккхам ба бурувдеттараш. Уж факташ укх деношка хиннача бурув деттача контора отчетно-хоржама партийни собране йийцар докладчика партбюро секретара Ф. В. Щукина. Авареш хилара бахне ба коммунисташ а, — йоахар цо, — № 848, 890 йолча скважинашка вишша кхоккха авари хиннай. Из бахьан долаш № 848 йола скважина дIакъовла йийзар. Цига къахьийга мастераш коммунисташ ма бари! Уж ба мастераш И. Симоненко, Н. Рубашенко, К. Петров. Партбюро дукха хьесталуш хиннай царна уж кхетаргбацар те яхаш. Из тайпа либеральность дIахо ца йиш яц.

Отчетни шера 12 партийни собрани хиннай конторе. Царех йиъ гучахьара а йолаш. Цига ладийгIад коммунистий отчеташка, производственни дешаш ийцад. Партгруппаша баьча балхах дикка дийцар докладчика. Партбюрос хьалхарча шерашкарчул дукхагIа новкъостал деш хиннад партгруппоргашта. Бюро членаша каст-каста буровойшка дIа а ухаш цига эша новкъостал деш хиннад партгрупоргашта. Докладчика къаьстта белгалйир дикагIа йола партгруппаш: уж я Я. Мусаев, А. Анастоев, Ф. Темников керте латтараш.

Собрание къамаьл деш коммуниста В. Пузенкое ши шу хьалха вIашагIъеллача производственно-диспетчерски служба балхах даьца дийцар. Дохкха алапи а ийдеш инженераши — техникаши ба цига болх беш, — аьлар цо. Цхьабакъда, царгара бурувдеттарашта хьагуш новкъостал-м дац. Кертердар да диспетчерски службага транспорт ца хилара буровойнца пахаддаш бунван леттабе йиш ца хилар. Диспетчера буровойна бувтарду. Вийсан эша материалаш ханназьа хьагIаьь а торо яц. Диспетчерски служба эша новкъостал де йиш хуьтьар бурув тохача пунна эша хьадаш вIашагIоадах харе. Партбюрос шийй заседание дадийгIад диспетчерски служба балхага, баьдда хушадеюна хIахта дац.

Цхьайтта моттигера дIакхувл вай балхой буровойнка. Сехха балха смена дIакхачийтора 26 автобус эш вайна, — аьлар коммуниста Г. А. Бокова. Цхьабакъда, шоай деххараш дергтIа кхоачаш дац. вай транспортаца Iалашдеча МалгIабика автотранспортни предприяте. ХIара денна хIана дац аьнна сменаш ханнахьа дIа ца кхачарах сеца латташ дукха ха йоаш буровойна. Хьатела автобусаш дергIа ца хиларах наькъашка каст-каста йох уж. Из бахьан долаш дукха ха йоаних йоаллеша наькъашка латташ. Вай парторганизаце 164 коммунист ва. Боккха низ ба из. ХIаьта а балха эра ца бувлаш, маларш челаш моттигаш нийслу вайцига. Масса хана уж гIудаккхаш леладераш цаIаш ба. Цул совгIа «дIаьха сом» даккха 4—5 бетта дIаухаш а ба нах. Цар а лакхе бийцараша а доккха зе ду конторa, хIана аьлча уж бахьан долаш болх ца беш сеца латт буровойш, планови заданеш кхоачанъеш. Вай коллективан кхетама болх дeла вIаштIехьбаккхарах да из. КIезига вай буровойшка хуланцам бола беседаш. Цул совгIа, вайх хIаране керте боапараша хьоккам а технам къахьегаре а кIезигагIа хьай кхетам къахьегама дисциплина телхаяь моттигаш.

Коммуниста В. В. Сонинмаронова хала а хетаи дийцар скважинаш та проектни кIоаргалга кхаччалца бурув техачул тIехьагIа тIоанаш та испытани еш авареш ярах, из бахьан ерригача коллективна дукха зе хиларах. Цудухьа тIоаний технологи кIоаргагIа тахка еза, из болх кхоачашбе тоъал балха опыт йолча коммунисташта инженерашта, техникашта тIа а дуллаш.

Собрание къамаьлаш даьча коммуниста Т. В. Кулбужева, В. И. Воронкина, Х. Д. Хамурзиева, Г. Г. Рыкалов бурув деттача конторa балха нийслуш йолча кхоачамбоацарех дийцар, уж дIададахара наькъаш белгалдир.

Партийни бюро керда состав хержар партийни собрание. Парторганизаце секретаралла юха а Ф. В. Щукин хержав.

Б. ГУРОВ.

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМЕ

Къахьегамхой письмой — дукхагIа терко

КПСС Грозненски горкома бюрос дийцар «Къахьегамхой письмошкеи жалобашкеи хьажара а уж тIаийбелга вIаштIехьдаккхара а горисполкомо беча балхах» дола дош. «Къахьегамхой письмошка хьажаран уж тIаийбелга вIаштIехьдаккхаран беш бола болх тоабара хьакъехьара» КПСС ЦК сопави «Граждании предложенешка, заявленешка, жалобашка хьажара порядка хьакъехьара» СССР Лакхехьарча Совета Президиума Укази кхоачаш а деш, горисполкомо цхьадолча даькъе тоабаьб граждашкара ухача письмошцеи жалобашцеи беш бола болх. Цар чулоацача предложенесхи замечанесхи лаьна де дезаш дола гIулакхаш шоаш. Цу лоархIамечу гIулакхa дукхагIа юкъеузза баьнаб депутаташи исполкома активи. Къахьегамхой тIаэнилга нийса вIаштIехьдаьккхад. ХIаьта ца бахьан долаш совгIа бIаррчача шера ихарел дикка кIезигденнад 1970 шера горисполкомга уха письмош.

Цхьабакъда горисполкомо къахьегамхой письмошцеи заявленешцеи беча балха гIа цхьадола кхоачамбоацараш а да. Жалобашкеи заявленешкеи хьажара ханаш каст-каста телхаю, цхьаза уж теркал ца еш а нийслу моттигаш. Къахьегамхой предложенеех лаьца яь решенеш дергагIа чакхъахац ерригаш а. Цу тоцаш дукха гоаду хоамаш, къаьстта а города бахача наьха быт тоаярах, церна гIулакхаш дикагIа дарах дараш. Масала, Анисимова улицах машинаш тIехьюврийолаш моттиг тоеяра хьакъехьа дукххача наха цхьана ениа хиина жалоба яь къоастеш 104 дийнахь хилай. Цеиош шой доалахьа дерзадера хьакъехьа граждански Темирбулатовас ениа заявление 101 да дагъкхад ца къоастеш. Сунженски улицагIарча № 45 йолча цIенoшка бахача наха 1970 шера 27 июле яздаьча шоай письмо тIа зехар ду ков тоаде, цхьайола помещенеш тоне яхаш. 7-ча августа горисполкомера жоп дахьийтад, граждании дехар кхоачашдаь аьнна. Цхьабакъда, 17 августа парте горкомга письмо яздаьд гражданаша шоай ков цхьаккха тайпа ремонт яь ца хилар хотташ.

ГIишлошъеча организацеша чуIе цIенoшь хьалдера планаш нигахьа кIоачашъецш, хIаьта предприятейи учрежденейи цхьаболча кулгалхоша даиза дергдоацар дац чуIеча цIеношта ремонт ярах территореш тоаярах, хIаьта из а иштта жалобаш дукхагIа хьоеш долча бахьанех цаI да.

Горисполкоме, цун отделашка, организацешка, учрежденешка хIаца а тIа ннаьлив кIезига ю шоай письмошкеи заявленешкеи гражданаша гIеттадеш долча дешай, хьагул а дац уж. Нагахьа долаш дац письмошцеи заявленешцеи беча балхах лаьца сессешка, исполкоме, граждании собранешка, предприятешка, нах баххача моттигашка отчетиш телги. Цу гIулакха пайда эцац кепайоазонах, радиох, телевиденех.

Горисполкоме письмошкеи жалобашкеи беча балла тIа дараш санна дола кхоачамбоацараш да города райисполкомашка а. Чуухе жалобаш лаьгIуш яц, масала, Октябрьски Старопромысловски райисполкомашка. ХьалхагIа горисполкомо хIара квартале обзор йора письмошка хьажара лелийна цар наькъа а, районашка гIулакхаш боккъонца иштта латт хайташ йиза анализ а еш. Ца бакъхьара гIулакх боккъо йоацаш дицдалийтад, хIаьта цо, шеко йоацаш Iоткъам бу горисполкома шийна чухьа санна, иштта райисполкомий аппаратешка а письмоши жалобаши тахкара беча балла формаши методаши эргIайоахаш тоаяра.

Парте горкома бюрос цIенкаштта бехк баьккхар горисполкома аппаратерча документашка беча балха терках кIезига тIабохийташ, письмошкеи заявленешкеи шоай ханнахьа дикен хьажара, къахьегамхой гIаийбелга вIаштIехьдаккхара хьалхара коммунисташкара кулгалхошкара доагIар дизза хьадехаш йоацача горисполкома партийни бюрох.

Ше баьча сонйиаа парте горкома бюрос горисполкомагара (председатель нов. П. С. Истомин, парторганизаце секретарь нов. А. Е. Шаяков) хьадийхар белгалдаь кхоачамбоацараш дIадоаккхалга, КПСС райкомаш, геррайисполкомаш, юкхьанцара парторганизацеш, предприятейи учрежденейи кулгалхой деккарийла боьб чуIе цIеноош, культурно-бытовой учрежденеш хьалъяра, город тоаяра хьахийнича ахчах пайда эцилга Iалашдеш доле гIулакхаш чакхдахилга.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КЪАХЬЕГАМХОЙ ПОЛИТИЧЕСКИ КХЕТАМ ЛАКХБЕШ

Парте XXIV съезда сийна бер-ригача мехко къахьегама совгIа таш кийчдеш латтача хIаллорча деношка къаьстта а боккхача лоархIаме ба дика вIаштIехьбаьккха къахьегамхошта юкъера политико - кхетама болх. Цудухьа Шелковской района партийни организаце чIоагIа теркам тIаухийт агитаторашеи политинформаторашеи бу болх хьинарегIа хилийтара. Уж ба цу балха дикагIа кийчбенна юрта боахама специалисташ, хьехархой, совхозий, колхозий, промпредприятей, организацей кулгалхой, вешта аьлча, наха юкъе кхетама болх дергтIа булургбола нах.

ДукхагIча партийни организацеше политинформаторашта специализаци ю, цар болх вIаштIехьбоах биъ лостамагIа. Из да бахенах укх дешаех дIакхатаборa партен правительствен чура политика, арахьара политикеи дунен халкъашта юкъера хьали, промышленностеи юрта боахамеи экономика (хьалха латта опыт дIа а йовзийташ), Iилман культуран дешеш.

Политинформаци яра кIезигдукха опыт Iоаньй «Червленский», «Коминтерн», «Красный пахарь» колхозий, юртбоахама техникума парторганизацеша. «Червленский» колхозе 16 политинформатор ва. Укхаза политинформацеш ю партком секретара В. П. Семенова, колхоза председателa М. П. Савченкос, керттерча агрономо И. Л. Гиряева, керттерча ветеринари лоро Р. М. Нерсесова, кхычар. Уж новкъостий дика кийчбенна ба теоретически хьакъехьа, нахацарча политически балха опыт а йолаш, дика организатораш ба. Цар болх уж даим колхозхошта бузалуш хила безаш ба, цудухьа царна дика довз шоаш хьехараштa эшараш а лоараш а. Колхоза политинформаторашa хIинзалца шоай болх вIаштIехьбаьхаб кхаь лостамагIа — мехка политически, экономически вахари дунен халкъашта юкъера хьали. Группана кулгалду партком секретара В. П. Семенова. Парткомо хан-ханнахьа информаторий совещанеш чакхйоах, царна методически хьехамаш ду, беседашта йола материалаш, литература спискаш тел.

Партком решенегIа хIара производственни участке бетта 2—3 политинформаци ю. Цул совгIа бетта икъа (хIара бетта хьалхарча оршотдийнахьа) политинформатораша дувц колхоzера гIулакхаш фу хьале да. Цу гIулакха парткомо специалистийн вокккагIча экономистеи справкашка-информацешка хьежжа информаци язъю боахама дерригача доакъоша бетта, квартале баьча балха итогий хьакъехьа е къаьсттакъаьста йола кампанеш иштта лелдебалгалдеш. Цу тIа а справка тIа, из дале а кхы дале а долча даьккера хьал довзийташ йола факташ белгалъяьха ца Iеш, тIехьадисарa бахьанаш доашх, готта моттигаш, кхоачамбоацараш дIадахара доле хьехамаш тел.

Парткомо тIахьожам доаттабу политинформаторий балха, цар ду къамаьлаш доашх, дикагIча информаторий опыт кхычарна дIайовзийтилга вIаштIехьдоах. Беседаш чакхъяьхачул тIехьагIа политинформатораша партком секретарага дIадовзийт колхозхоша белгалдаьхараш, царна ловцдараш. ХIаьта нов. Семенова шой аргIанна колхоза председателга ужаш дIа а довзийт. Цул тIехьагIа партком е колхоза правлене решенегIа доагIаш дола гIулакхаш ду боахама болх тоабара. Цунна IалашIхул политинформацеша де доагIа гIулакхаш деш хилар.

Политинформацеш вIаштIехьъяккхара цхьайола дика опыт Iоаньй «Коминтерн» колхозе. Цигарча группе 18 саг ва. Уж дIа са ийсбаьб биъ секцегIа: политически, экономически, дунен халкъашта юкъерча хьала, Iилман культуран дешай. Группана кулгалду партком секретара П. А. Юшкова. Цо политинформаторашна совещанеш чакхйоах, царна практически новкъостал доаттаду беседаш кийчъяра накъпидарад йиш балха тIахьожам доаттаду. Укхаза йоккхаел дикагIа вIаштIехьбаьккхаб юрта боахама экономикан хьалха латтача опыта пропаганда яра секце болх. Цу секцеца 6 саг ва, царех эа: йоккхагIа йола экономист Г. А. Деревянко, колхоза председатель В. Г. Табанкова, керттера бухгалтер К. М. Рыжакин, кхыбараш. Царга даим дIадовзийт района колхозий е мехка хьалха латтача боахамий а экономически хьокхамаш.

Политинформатораша хьалха латтача боахамашта карагIдийнераш дIадовзийта ца Iеш, шоай хур ду кердадараш колхозе юкъехкхахьара. Парторганизаце шийна тIадилла деххар тешаме кхоачашду политинформатора Г. А. Деревянкос. Колхоза йоккхагIа йола экономист ше ма хиллара гIулакх дика довза а доваш, боахама из дале а кхы дале а долча даькъерча балха хьал довзаш ю. ГIулакхаш дашхара зарда дIа по шийна ханнахьа гучадоах бригадейи фермайи балха юкъера дикагIа йола оагIонаш, кхоачамбоацараш гучадоах, уж дIададахара колхоза правленена хьехамаш тел.

Краснодарски края хьалха латтача боахамашка а хиина, хозрасчет юкъейхьара цар опыт Iомаьча по информаци а кийчйир, хьаьча политинформатораша цхьана боккха болх чекх а баьккхар, боахама чура расчет юкъейхьейза арг ца хилар колхозхошта доашха е доашхаш. Юртбоахама артела беррига членаша къоабалъяь тIаийцаpа, колхоза ерригача подразделенешка юкъейхьача цу боахам лелабара, цудо гIодаьд колхозхой хIама хьадара хьинар айдара, хIаьта из бахьан долаш производственно-финансови планаши продукци яккхара, цунга йодар дохара, рентабельность айяра заданеши кхоачашъяра а.

Вера Георгиевна Табанковас каст-каста информацеш ю экономически темаех. Цун беседаш цкъаза бригадай, фермай, бIарчача колхоза гIулакхашта хетаяь хул, цкъаза мехка хьалха латтача боахамий из дале а кхы дале а долча доакъой хьакъехьардар дувцаш хул. Нагахьа санна молагIа яле а йола цхьа опыт теркалье йовгIаш хуле цу гIулакха специалисташ бохийталга вIаштIехьдоаккх, цар цигача из опыт Iома а йийн, колхозхошка дIа йовзийт, дIаьта цул тIехьагIа из шоай боахаме юкъе яхара де дезалга гIулакхаш а ду.

Дика вIаштIехьбаьккхача цхьа кхетам балара балхо, цу даькъе оперативни политически информацеш гIо ду боахам лелабара болх тоабира, экономика дIахо чIоагIъяра, колхозхошта хула пайдаш дукхагIа хилийтара. Цудухьа да «Коминтерн» колхозо продукци яккхара, из пачхьалкхеяна йохкара массе а хьокхамий хьакъехьа ахе шера план хаиад хьалха кхоачашъяр.

Тха политинформатораша боккха болх чакхбаьккхаб КПСС ЦК июльски Пленума решенеш, «Халкъа боахме производства резервеш пайда ийбар дикагIа тоадарахи кхом бара режим чIоагIъярахи» йола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дIадовзийтарех дашхарех хьакъехьа. Масала, «Коминтерн» колхоза политинформатораша ше беседаш йолаш колхозхошa колхоза кулгалхошта хьалханьаяр йолаш йола дукхa производства резерваш. Уж юкъе яхьаро хIаназехьа а йоккха экономически эффект хулийт. Алхха пал предложене юкъе яхьаро 7796 сомa пайда баьб, доагорa-машинашттай материалий 86 тони кхоаьд, транспортах дикагIа пайда ийбара чотат кхы тIа а 430 тони ялташ дIа са кхихьаз, балха чIоагIбоахар эггара кIезигагIча боаримге кхоачалаьд.

Парте райкомо, цун политически просвещене кабинето политинформаторашта новкъостал доаттаду. Цар беседашта тематика, хилаиза даргдоаца литература, гойтара пособеш херж. Парте райкома хан-ханнахье семинараш чакхйоах, цига политинформатораша тайп-тайпарча темашагIа, цу даькъе дунен халкъашта юкъерча хьала хьакъехьа а лекцеш еш, консультацеш ю, царга дIадовзийт районерча, къаьст-къаьстача боахамашкарча гIулакхий хьал, информаторий балха опыт вIашa йовзийт.

Политпросвещене кабинете политинформаторий школа йилай, цига деша сагIа 120 саг. Занятеш дешаро планагIа чакхйоах цига. Деша багIараштa лекцеш еш, балха опыт вIаши йовзийтилга вIаштIехьдоах. Информаторий школе методически довкъостал ду. Политинформаторий болх хьинарегIа хилийтар дукха октябре царна районие совещане чакхъяьккхай, цига информатораша ладийгIа «Пятилетка заданеш кхоачашъяра лазамаш района балгъе боадая дегIаккхувлара перспективаех» йолча КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарски докладага. Райкома секретара Е. Я. Фарнеевас доклад яьй «Парте съездага кийчо ярна дувзаденна долча политинформаторий деккарий хьакъехьа». Политинформатораша ладийгIа иштта «Дунен халкъашта юкъерча хьалахи КПСС арахьарча политикахи» йолча лекцега.

Л. АНДРИАНОВ,
КПСС Шелковской района пропагандаи агитаци отдела заведующий.

Тернам тIабаьхийта ладувгI «Красный молот» завода № 15 йолча цеха болхлоша политинформатора цеха мастера Сергей Александрович Бабушкина еча беседашка. Вай мехка а довзох арахьара а политически вахар кIоаргга довзаш хул уж дукха хула беседаш. Цудухьа хул кхоанна информацеш хьежаш хул ладувгIараш.

Дукха хаттараш тел политинформаторга къахьегамхоша. Коммуниста Бабушкина диза жоп ду царна.

СУРТА ТIА: политинформатор Бабушкин аргIанича беседа кийчо еш ва. Д. Васильева сурт.

ТУРКМЕНСКИ ССР. Мари яхача города гаьна йоаццаш Каракумски канала йистаца гIирсаш хьаллара „чулаьца Iалаьмате йоккха моттиг я. Укхаза хьалъеш латт Туркмене эггара йоккхагIа йола электростанция.

Кердача энергетически гиганта низ 1 миллиони 350 эзари киловаттал тIех баргба. Цун агрегаташ гаьна йоаццаш Iалаьмате дукха гучаьнача Iалаца газаца болх беш хургья.

Марийски ГРЭС-о энергеца Iалашъергья республика мальбоалеи промышленность.

ХIанз ГРЭС-а керттерча корпусашта лардаш йохкаш латт керда гIирсаш хьалдеча.

СУРТА ТIА: станце гIишлоешъераш (аьрдехьара аьттехьа) слесараш - монтажникаш В. Вершинин, Г. Водопьянов, В. Курчин, Т. Мавлянов.

К. Халлыева сурт.
ТАСС фотохроника.

Лаьттан ченаш техкараш

IуйрIйна саи боадн кхоачаш къастанза ха я Массехо санна дукха бурувдеттараш, цар гIонча буровой мастераш гулбенна Iаьлий Юргарча кIоарга бурувдеттача контора № 77 йолча скважинa бытовке (иштта оал шоаш вIашагIхетача помещенех бурувдеттараша). ХIара дийна уж вIашагIбеттабалари дагабуалари тамаш яц, хIана аьлча хIинз цар бурув тохаш йола скважина конторе кIоаргагIа хила езачарех цаI я. Шоаш сменагIа баьча балхах, нийсъеннача хилонех, деххарех дувц массане а. Мастераша, бурувдеттараша дувцачунга ла а дийгIе къамаьл ду буровой начальника Анохин Дмитрий Кирилловича. Бурувдеттарий де дезараш дувц цо, дукхагIа теркам тIабахийта беза моттигаш белгал йоах цо. Иштта дIадоладу, бурувдеттараша хIара балха ди.

Бурув тохаро йоккха опыт йолаш ва буровой начальник Дмитрий Кириллович. 23 шу даьад цо балха моттиг ца хувцаш бурув тохача къахьега. Цу шерашка дукха моттигаш нийсъеннай цунна халонаш ла езаш. Дукххача шерашка цо Iоамьна балха опытах бизза пайда эца, бурувдеттарий болх кхетамца вIаштIехьбаккха, нийслу халонаш эшайта йох аунна. Цудухьа цо куьгалдеча бурувдеттарий коллективо тIеххьарча иттех шера бурув теха скважина йорхIбарI я. Цхьаккха хьовзам ца хулийташ чакхдаьхад цо массанахьа а бурув тохара балхаш.

— Бурув тохача халонаш нийсъеннаи ела, йиш йолаш дац, — йоах буровой начальника нов. Анохина.—Уж дукха хиннай. Цхьабакъда, уж эшае, балха тIа хьовзам ца хилийта Iемад тхо. ХIанз оаха бурув тоха скважина тIехкIоарга хила езаш я. 5 эзар метр кIоарга бурув тоха деза цу скважина. Укхаза къаьстта дукха нийслу халонаш. Цхьа-шин бутт хьалха бурув тохаш йола зона токкхи-мр Дмитрий Кириллович керте латта коллектив. КIоаргача лаьттан ченашкара инструмент хьалъяраяьккхар. цул тIехьагIа керда осташ Iочудаьйтар. Цхьан юкъа цхьаккха хьовзам болаш болх бе йолаелар инструмент. ТIаккха цIаьхха болх ца беш сецар из. Iалаьмата лакха яр температура, бурув тохача пайда эца долча доабата маркхалк лолацар иштта йоккха йоли температура. Цхьан минута ть а цоло йича авари хила тарлуш хIерам тIа эттар. Цо телача командах сиха дIададаьккхар нийсденна кхоачамбоацар, юха шийй боарамагIа болх бе йолаелар бурильни инструмент.

Уж санна моттигаш дукха нийслу бурувдеттарашта. Цул тIехьа бурув тохаш хиннача скважине бурильни инструмент дIа а лаьна хьал я е Iочу а ца йолаш сецар Авари хилар кхерам болаш суртдар эттар. Укхаза а накъальлар Дмитрий Кирилловича дукххача шерашка бурув тохача Iоаьь балха опыт. Бурильни инструмент дIалацара бахьанаш сиха теххар, кхоачамбоацараш дIадаьхар, аварица хулийташ битар. Из бахьан долаш дукххача бурувдеттарашта, иштта буровой начальника конторa кулгалхоша премеш хьожайир.

Болх дика вIаштIехьбаккха хара совгIа, хIара бурувдеттачун тара доагIар хьадех цо, нагахь моллагIа вайна гIалат воале цунна боагIа бехк бу. Цудухьа юкъаое гIулакх дечар санна чIоагIа и тха къахьегама дисциплина, — йоах нов. Анохина. Массехк шу хьалха хIанз из керте латтача бурувдеттарашта юкъера цаI корга бохабу малар а менна балха вера. Цох сакхийра буровой начальника. Бурувдеттарий юкъарча собране дийцар из дош. Из санна гIулакх леладу бурувдеттар шоай коллективе хила йиш йоацалга дIахайтар цхьаьне санна массане а. Цу хана деза цхьа моттиг нийсъеннаяц бурувдеттарех цхьанна саго къахьегама е производственни дисциплина толхаяь. ХIанз цига дикагIа лоархIачарех вола бурувдеттар лоархIаш ва из ше а.

Иштта бурувдеттарий болх дика вIаштIехьбаккха хоча Дмитрий Кирилловича массане сийлу лоархI. Атта даьккха дац цо шийй сий. БIаьхеи сийдолаши ба из аьабена къахьегама никь. 1947 шера дукхьашка цига балха вера дIамига саг Анохин Дмитрий. Хьалхарча юкъегах слесара болх беш хилар из. Цхьабакъда, ше из болх беш волча хана а цхьаьнца минута дагар балацар цунна бурувдеттарий болх. Цудухьа кастъкаста цар балхах лаьца дага воалаш хулар из бурувдеттарашна. Ше цига балха вена массехк шу доаллашехьа бурувдеттачун гIонча волаш болх бе волалу из. Шийй болх кIоаргагIа бовзара тIакхувча нов. Анохина да тIехьа лакхйора балха квалификаци. 1962 шера «Грознефть» объединенера дешара комбинате бурувдеттачун говзал Iомеш йола курсаш чакх а яьи цох бурувдеттар хул. Цига из болх беш волча хана контора кулгалхоша зийра къахьегам цунна дика вIаштIехьбаккха ховлга. Цунца дага а баьнна бурувдеттарий мастера курсаш чакхъяха хьожаву из. Дикен тIехдкеи чакхйоах цо уж. Цул тIехьагIа контора тIехьаюсаш йолчарех йола бурувдетта бригада хьа а ийна болх бе волалу из.

Массехк бутт балалехьа цо кулгалду бригада хьалха латтарий мугIарашта юкъейхар. Пятилетка шерашка контора бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье массала а хьалха латташ хьайоагIа из керте латта бригада. Къаьстта дика къахьег бригадерча бурувдеттараша КПСС XXIV съезда наькъабоагIача укх шера. Проектах скважина тоха деза бурув 5 эзар метр йолча хIанзалехьа из кIоаргденнад 3824 метр. Бурув тохара 11 бетта план тIехкхоачаш я яь, укх шера тIеххьарча бетта чотах теха бурув итташ метраш я. ХIанз скважина холонца Iочуйохийташ я бригада. Бурув тохарга дIабодаш мах лохбиpал, утяжелитель, химически реагенташ кхоярах укх шера бригадо лаччахаьлхенна кхоаьд 55 эзар сом. Иштта лакха къахьегама толамаш даха вIаштIехьдаьннад бурув тохара сухал лакхъярах а. Цхьан станокаца бетта заданех тоха деза бурув 143 метр йолча, цар тохар 179 метр я.

Иштта ше керте латтача коллектива болх кхетамца вIаштIехьбаьккхача буровой начальника тийнна Сийлен грамоташ итташ я. Къахьегама книжка тIа дIа а яздеш дукххаза баркалаш яьхад цунна. Общественни балха тIа а хьинаре даьъа лоац цо. Бурувдеттача конторе дикагIвола агитатор лоархIаш ва из. Массехказа хержав из профсоюза буркома членалла, поселкови совета депутаталла. Уж деххараш а цо цIанен диззаи кхоачашду. Шийй бригада, иштта контора ерригача коллектива сий лакха лоаттаде гIерташ из хиларах массане а сийлу иун.

Б. КОСТОЕВ.

ЕВРОПЕЙСКИ МЕХКИЙ КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛХЛОЙИ ПАРТЕЙ ВИКАЛАШ ВIАШАГIКХЕТАР

1970 шера 20—21 октябре Москве вIашагIкхийтар Европа мехкий 27 коммунистически болхлойи партей викалаш.

Цига даькъа лаьцар Австре Коммунистически парте, Бельге Коммунистически парте, Болгарски коммунистически парте, Великобритане коммунистически парте, Венгерски социалистически болхлой парте, Германе Социалистически едини парте, Германски коммунистически парте, Германе Коммунистически парте, Малхбузехьарча Берлина социалистически едини парте, Греце коммунистически парте, Дане коммунистически парте, Ирланде Коммунистически парте, Испане Коммунистически парте, Итальянски коммунистически парте, Кипра къахьегача халкъа Прогрессивни парте, Люксембурга Коммунистически парте, Польски вIашагIкхийтача болхлой парте, Португальски коммунистически парте, Румыни коммунистически парте, Сан Марински коммунистически парте, Советски Союза Коммунистически парте, Турце Коммунистически парте, Финланде Коммунистически парте, Французски коммунистически парте, Чехословаке Коммунистически парте, Швейцарски къахьегама парте, аьрдехьарча парте — Швеце коммунистий центральни комитетий викалаша.

ВIашагIкхийтача даькъа лаьцараш дагабаьлар европейски кхерамале бахьан долаш лоаттабеча къовсамца дувзаденначa дешаех шоашта хетачох.

ДоттагIален вежарашха цхьана гIулакхаш леладарен уйлаица чакхдаьлар вIашагIкхийтар.

1970 шера, 21 октябрь.

Съездагара съездага

ПХЕ ШЕРА ИТОГАШ

Чакхдоалаш латт пятилетка тІаьхьара шу. Пятилетка хенал хьалха кхочашъе в КПСС XXIV съезда аха майоаттІара нІкъаякха в лаьрхІа хьинаре къахьегаш в накъъеша тІаьши дехкача управлене коллектив.

Коллективо гІишлошъечуш Дайтіехкоачаш кхочашйир пхе шера план, кІаьта 1970 шера ар — 1 октябре. Пятилеткех да лаьрхІачул совгІа укх шера дась балхаш 2 миллион сома маьха да. Цудуьъ республике кьалха латтача предприятей мугІара аха бовзьо кхухкаш тха управлене.

Карара пятилетка йолаьуча хана хиннача хьалшица нийсдича тха коллективо укх шера даш дола гІишлои — ремонтик балхаш 163 процент, къахьегама оссарле 93 процент, болхлой алапаш 43 проценти лакхургда.

Пятилетка йолалуча хана тха управлени дукха лоархІаме доаца дукхагІча даькъе ремонтик балхаш ду предприяти хиннийае. Укх шера хІанзарча ханара гІишлоеш ю управлени в кхина дІаоттай из.

Укх пятилеткагІа керда де доладаь балхаш ду оаха кІана. Масела, трамвайни некъаш, догІани лайн кишта йола канализацеш, тротуарни бетонни плиташ хьаелга, тротуараш ехалга, кхыдараш.

Укх пхе шера оаха биллаб 16,5 километр трамвайни никъ (ер шу чакхдоалаш 20 километрге кхочаргба из), капитальни ремонт яьй 6 километр трамвайни некъа. Ерригача городера трамвайни никъ 40 километр мара ца хилча кІеанга болх бац из. ДогІайн лайн кишта йола 5 километр цхьаькха канализаци яьй, 553,5 эзар квадратни метр тротуарни никъи биллаб, царех 70 километр (136 эзар кв. м.) тротуар. Миллион квадратни метр гаргга некъа капитальни ремонти, 163,8 эзар квадратни метр некъаи тротуарни текущи ремонти яьй.

Пятилетка йолалуча хана, тха ццар тхоай производственни база, хІаьта хІана тха я асфальто-бетонни завод, цементно-бетонни узел, пропарочни камераш, хьалха йоалаш латт бытовни, складски, промышленни помещенеш, хьаьлла 2 километр йІаьха битумопровод. Ерригаь бригадаш Іалашъеш дІагІа кхухьача дикача цІенолгаца, тоаш я база территори.

Пхе шера хьадар дукха да.

Укхаш белгалдаккха баьам ба са промышленни база шерьяга оаха тхоай коллективе низаца дехилар.

Тхоа карагІдийнарий керттера балха да коллектив барттайча хилар. Тха коллективе болх беш ба дуккхача шерашка къахьегаш хьакогІа ветеранаш, кьона балха баькке специалисташ, тайп-тайпарча къамех бола нах. Масала, партбюро члена, халкъа тІаьхьокама председатель В. П. Цызманове тха управлене болх бу 30-шу да. ХІаьта ткъо шу гаргга ха я кхерамалйи тешийа инженера, укх пхе шера хууца ца бац партийни организаце секретарь йолча А. М. Слободина болх бу. Дика къахьегаш ба асфальтовщикий бригадир коммунист И. А. Каскмов, трамвайни некъаш дехкарий бригадир С. Саитов, оператор В. О. Дакильгов, вокхагІвола прораб А. М. Дзейтов, къона специалисташ прорабаш К. Арсамиков, С. Муцольгов.

Укх пхе шера карагІдийнараш дукха дала я, бакъда хІанзчул тІехьагІа де дезараш я дац кІезига, вай город йокка я, из кхи а тоаяра, хозьяра де дезараш дукха да. Тха коллектив кхетаду вай къамсара Грозный хозьяри тоаяри шийи сийлен дехкар долга. Из кхочашдара КПСС XXIV-ча съезда къахьегама совгІаташ кийчдеш хьинер кхо ца деш болх беш я тха барттайна коллектив.

А. ЦУРОВ,
Нохч - ГІалгІай некъаши тІеоши дехкача управлене начальник.

КПСС XXIV съезда сийна тІайийна декларашъ кхоачашдара ахьи яьннай Грозненски электромеханически завода электроконструкцей цеха коллектив. Ер шу доладелча дийз цо планал совгІа арахийца продукци 80 эзар сома маьха я. Трансформаторни подстанцеш хьаяра пхе шера план а хІанзлехьа кхоачашъяьй цеха болхлоша. ХІара схенагІа нормаш 125 — 130 процент кхоачашъеш хьинаре къахьег цига Вагапов Хабибула, Ловчикова Любас, Азуева Шошас, кхычар.

СУРТА ТІА: болх беш я штамповщица Ш. Азуева.

И. Плиева сурт.

РСФСР РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДИЙ ХАЛКЪА СУДАХОЙИ ХАЛКЪА ЗАСЕДАТЕЛИЙИ АРГІАНА ДОАГІА ХОРЖАМАШ ДАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа судахойи халкъа заседателий полномочей ха чаккхьалерца дувзадениа РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ:

1. РСФСР районни (городской) халкъа судий аргІанна доагІа халкъа судахой хоржамаш кІерандийнаь, 1970 шера 13 декабре долда.

2. Халкъа судахой харжара кампани йолаенача кьаьнгІа 1970 шера ноябре — декабре РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий хоржамаш долда автономни республикай Лаккхехьарча Советел Президиумаша, къахьегамхой депутатий краевой, областной, Московски Ленинградски городской исполнительни комитеташа, автономни областий къахьегамхой депутатий Советаша, национальни округий къахьегамхой депутатий Советаша.

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1970 шера 22 октябрь.

ШАХТЕРИЙ ГОРОДЕРА ТЕКСТИЛЬНИ КОМБИНАТ

Шахты яхача городе (Ростовски область) болх бе йолалийтай хІанзарча, керттерча даькъе болхбе тай а тоаш лаьсанах дача кІаллй шера 126 миллион метр аракена лаьрхІа болча кердача текстильни комбината цхьаьнкера пехаш. Комбинатерча тай кьувзача шин фабрике, кхы а кІадаш деча куп доалахачен шин фабрике болх беш 12—13 эзар текстильщик хургва, керттерча даькъе зудаш я болаш.

Шахтерий городоера, эггара йоккхагІа йола яйгача промышленноста предприяти хургья текстильни комбинатах. Из хьалъяра Советски правительства хьажийнад 247 миллион сом. Комбината лалла хьалъотташ латт 30 эзар сага лаьрхІа болхлой поселок.

Перт ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

МЕРЗА ОВЛАШ КХАШКА ДУС

Укх шера Шьаьла района «Дикалка» совхозе шекара свекла кхееш дуккхача нахах латта звеньяш яр. Вагахь сания хьалха цхьан звено 20—25 гектара тІа йийна шекара свекла делаеш хиннаяле хІанз цхьан звено участок 100 гектарага дІакхоач. ХІаьта царна кулгалле оттабьраш йоккха опыт йола, гонла механизатораш ба. Цар балхах бола беддктокхам айбир совхоза дирекце. Звеношта кулгалду нах дилаьх кІеангбаро алапега дІаледа ахча кхоле таро хилийтар.

Се хилар Минцаева Хийжана кулгалдеча звене. Цуй коллективо 100 гектара тІа кхеьий укх шера шекара свекла. ХІана тІуйина мерза овлаш хьоаккхаш, уж шекар доакххача заводе дІакхухьийташ ба механизатораш. Укх денощка алалахьара свекла чуийца баьнабар уж.

Цу звеноцарча кьонача гектарницаца Исаева Маржанаца кьамаьл хилар са. Ший гектара тІара 290 центнер шекара свекла заводе дІалхьийтай цо. Ялалал бІаь центнер совгІа худ из. Гарга ба шоай участкашкара свекла чуийна бовла кхыбола гектарникаш а. Из дика да, цхьабакьда свекла чуена яьинача участкашка да хьожаш чакхваьача, цига бІаргадайнар цецвоаккхаш дар. Свеклокопатела дукха свекла йитай лертІа хьа ца оалкаш, хІаьта пунна тІехьа из хьагульеш хиннараша а шоашта цале яьац — вттa дьаьлацалуш яр хьалхьийнай, тІаьта ложаш лаьтта йисай.

Цул тІехьагІа укхаза доладаьча балача наьла жона а мегадаш ерригга свекла яь. Дукха свекла нийслу укхаза хьагъоастарча лордаьита некъе а.

Цул совгІа ихьаьта свекла хьалхка болабеннача кана кхай бисте ия гув бань цхьан гектарница йита свекла хІанз а тІехьа саго хул ца тохаш латт.

Новкъостаща цхьана ший гектара тІара хьалохьаь шекара свекла автомашина тІаетта яхьача Лехабова Еситага хьттар аз: «Кхай тІа свекла дукха хІана ют оаш?» — аьнна. Баламаш озарал совгІа кхы хІана алаьзар це а цуйна хиннача кхычар а.

Техкача гучадаьлар лаьттах алийса свекла хьалхка царга бетлаш йоацига. Отделене агронома И. Магомадова цу гІулакха аарцагІвоаларе шоай болх цІена хьабергболаш бар звенонара нах. Из укхаза дукха хулаш вац, яхаш лувцар наха.

Кхы дикагІа лоттад боаьяне хьаьька лаьтта свекла чуйра гІулакх а. Хьалха гуйнашка гулъяь свекла лаьттача дукха овлаш ийселара хьал ца эньи дита. Шоашта из гулье баькхачар ала галеш дайра тхона кхай тІа. Цу кхай тІара цІеньяь свекла «Тухаре» совхарчуя дикагІа хургдар тьувкьаш.

Гуш бац укхаза халкъа тІахьожамхой. Шоай дехкар дицденнача тара ба уж. Из царца лагабехийта дехкарийла а совхоза партийни комитет.

Совхоза звеньий кулгалхоша, специалисташа шекара свекла малагІча хана чуйийцача дикагІа да яхаш хаттараш дир сога. Цу зьакъе, ала деза, свекланй лордаш Іажаргъллаьца уж йитача мерзал тІех хулилга. Цхьабакъда, шедал етте из ха тІакхачарга хьежа йиш яц. Хьаьхка свекла дукха аллийта йиш яц кхай тІа, цу дийнахьа а шекар доакхача заводе ца кхоачийте цуи доал а мерзал а эшалъ.

В. ИВАНОВ,
агроном.

Шера ялан кхоачашъяьй

Дикача къахьегама товаивноше нахъахьоагІа Октябре дезача цІейна семенокультура республиканский конторина чуйоагІача Алхастинеска цеха коллектив. Цхьа бутт дІабахийтабац цо укх шера бетта задани 1,5-за е шоаза кхоачаш ца еш. Цудуьъ пятилетка тІехкьарча шера план хІанзлехьа тІехкхоачашъяьй цеха болхлоаца. Шера планах лаьрхІачул совгІа йоалееьа фракийца сокаш, пюре, кхыйола продукци ши эзар тонн совгІа я. Къахьегама толамаш кхы а совдеха лерхІ ца КПСС XXIV съезда сийна. Къаьстта дика къахьегаш я Я. Булгучева, Б. Хутиев, кхыбараш керте латта звенош. Юкъера лаьрхІача хІара сменах нормаш 150—200 процент кхоачашъеш цар.

Б. ДОЧАЛАРЗОВА.

БОЛХЛОЙ КЛАССА ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ТІЕМА ГІУЛАКХИЙ ТЕОРЕТИК

Ф. ЭНГЕЛЬС ВАЬ 150 ШУ ДИЗАРГА

МАРКСИЗМА - ЛЕНИНИЗМА идейно-теоретически тІехьале белгала а тІехьяьнна дІаьхийи дукхача лостаме тІех хиларца, цо кийчбу боккъонца Іилман лаоди тІея бІарчча йолча мировоззренена, исторически дІадахар а, дІалацарча хена долашдоа кьаьста кхетадарца. Цунцаьа лоархІметІа дола цуъ даьъа да тІемаш эскарев хьакъехьара хьехаш. Маркса, Энгельса, Ленина эггара чоагІагІир тайпара теркам тІабахийтаб тІема дешашта, уж кхы мелдаьоці а санна, алха доадар духьа а гехкса доаш хІема санна а ца деш, шоаш революционни болхлой класса бІьччаш хилаьаа теркал а деш. ЛакхагІа йола керда общественна строй — коммунизм котъаккхаре болча къовсами хьаштам дага а кхоабаш. ТІемаш тІема гІулакха Іомадалга дукхьашха цар оттадьа боккъала йолча Іилман кІийлек тІа, кхетамаш социальни практикал цу даькъе бидаь хуашам а беш, дукхьашка цар ехкий пролетарски тІема политикей идеологеи лардаш.

ТІоми тІема гІулакхи кердача тайпара довзалга вІаштІехьдаккхара юкъе тІехьальина йоккха роль я Фридрих Энгельса — сийлахь-воккхача революционера а мыслителаа а, марксистски хьехама дая еллаьех волча цхьаьнке, гениальни Маркса лоттагІчун, тешамерча соратника. Ф. Энгельса къаьстта а дукха деш хиннад тІема-теоретически тохкамаш. Маркса яхад цо цунах «шийи специальность» яьй. Энгельс сийлахь-воккха тІема гІулакх довзашвар ва яьхад Ленина. ХІаьта боккъал дар аьча нийса а лоархІаш, ала йиш а я — из цу даькъе боккъала а энциклопедически знадеш йола болхлой класса эггара хьалхара тІема гІулакхий теоретик хиннав, аьна.

Дуккхача цуй балхашка дувцаш да тІемаш эскарев хьакъехьара эггара чоагІагІара дешаш — царна исторена социальни хьасташи царех доахка гІулакхаши, общественни вахарера моттиг, цар кхоане, герзашаорча къовсама законобоарам, стратегии тактикеи. Энгельса уж а кхыдола а тІема дешаш доашхаш баькхача земо цецвоакх ше кІоагалнен дух довзацен, къахьгга сийрда хьахьувкх ше цаІ мара йоаьча хІама довзаза Іилман диалектико-материалистически метода низ а хІама хьадулуш хилар а.

Ф. Энгельса юкъейтача тІема хьакъехьарча тІехьалевах доакха гІулакхаш дувцаш эггара а хьалхагІа белгалдаккханза дардац тІемахи эскарехи бола керттера марксистски положени, хьаьнца аьча — уж хьахиларен цар чулоацамеи хьакъехьара положени цо ларда тІа оттаяр. Энгельса хІалакьеш критика яь ший хана шерра дІаьрхжа хиннача (хІаьта уж-м хІина а Малхбузехьа из яле а кхы яле а йолча формехьа хьинаре кхайкаеш я) цу деша хьакъехьарча тайп-тайпарча буржуазни теореташта. ТІемаш хестиде, уж цхьа ший тайпара даьм долаш а хиланза дарглоацаш а дола, сагах доакха гІулакхаш бехьан хила хІама лерхІа гІерт, хІаьта эскар — масса а хакашка хиланза нргІоаца институт, къамаш юкъаьоча доІамаш» и. кх. дІ. хилар лерхІа гІерт. Шин хезача ший «Анти-Дюринг» яхача произведене тІа Энгельс цу даькъе хоадам боллаш чІоагІа духхьалехьнная низаш дар, эггара хьалха герзашца низаш дар, тІемаш исторе юкхьнашача фактора, социальни лергІавхара керттерча низа фактора лоархІаме лайрхІача йовзаш йолча низаш дара теорена. Цу тайпара дола лерхІараш гуча а доахаш, Энгельса дІахьекхад, цкъа-дале, тІома эскарш — исторически хьа а хиае дІадоала хІама долга, из хьахула производства средстваш, орудеши къаьсткъаьстача наьха доалахье яхча, общество вІаши моастагІал дола классаш а хулаш ехьаста, уж белгалдаь хьалаш дІадаьча йовлаш хургйола пачхьалкхе хьахилча дІадовл уж дерригаш дІадалара.

Дуккхьела антагонистически общество, алхха цкъа мара доал дарт хьал кхочаш тІемацен из бара ше кьаьста йола организации хьаирцен хьаш долаш долий виваша. Уж низаш да эксплуататорски классаш. Цар даим кийча а лоаттаю, мамогте толшагІча тайпара кІентІехьа а йовх герзашнара низаш дара аппарат, тІема йоаца средстваш — экономическираш, политическираш, идеологическираш — мехка чуьх а дунен калкьашта юкъерча арене а шоай позицеш чІоагІьяра, шоай власть сфера шерьяра, шоай конкуренташ мелбаре а хІаланбаь дІабахара, кхыдола халкъаши мехкаши довхарца йІаьхи хилара кхочам боапаш массаза хила цунах пайда а эцаш. Эксплуататорекя классаш я массе а хана хиннача адамаш историна довзаш мел долчен тІемашта бехке яраш, уж хилийтараш шоаш ишта да Энгельс боккъала дух тІа ваьнна гІулакх. Цунна дика тешал ду хІанзарча хана латташ долча хьало, хІаьта Индокитае, Гаргарча Малхбоале, дунен кхыча моттигашка империалистий гІаьрахоша леладеча гІулакхаша, дукха ка йоашаш хиннача дунен шолагІча тІема событеши а санна.

ШоалагІа-дале, Энгельса дІахьекхад низаш дарах исторе керттера низ е юхханоара фактор, ерригача социальни переворотийн революцейн бахьан лерхІалга овлангара деза нийса из хилар, хІаьа аьча, низаш дар, цу даькъе дуй герзашцара форма — тІемаш а тІехьа духхьала лоІам хиларах деш дола хІама дац, из чаккхахкхара эш бокъьала а долаш доле хІамаш — довзаш дола кхочамаш, хІаьта уж кийчча сиганара Іочулегаш а довцаш, производства хьадеш хиле деза, долче, цуй юкъарча хьалах, экономика боарамах тийша а да. «Эскари флоти санна чІоагІа экономически хьалех тийше цхьаккхе а хІама дац, — яздьа Энгельса — герзаш, состав, организаци, тактика, стратеги эггара хьалхагІа а тьагІаттача юкъагІа дІаккхьчача производства лагІахи дІа-са ахара средстваехи тийша я».

ТІемаш частейра, царех цхьа шин тайпара тІехбаьнна а хоадам беш а бола цуьнан лерхІара Энгельса кхача критика, овлаш ма хиллара, меттаьа тоа «авардахьарча» ревизионистех бола хІачзарча гІайгІа - теоретикашта, стопа Іовлаь кььаьдоляь, тІемах, цу тІа а термоядерни адамле праверча кхоачеша кхочийта «тІий» хила йиш а, и. кх. дІ. алаш ир дача хьаяраша.

Цхьабакьда, низаш дар мистически, волюнтеристски тайпара соо тІема маІане лерхІара духьал а воаш, Энгельса цунна цхьан, ханна лойт цунна яйса юкьадухьалоахар — общественни дегІаьара юкъерча низаш дара, цунах дукххаьле ахьа во кара ца доалига лерхІара бе боагІа мах ца бар хкерамо а зенне а хилар. Цу Дюринга лерхІаьоо духхьал а доаккхаш, Энгельса иллаха цуй еррага а доктрина цу низаш даро хІонларча хвнага кхачнале дола дерригга истори эггара хьалхари къа хьоврахдь йорчадькха хадар кодаь йолга... Низаш дар а историегІа кхы роль ча ярри революционни роль йолаш хилар, из, Маркса дешашта аьча, массе а тайпара къаьнача общества, керда берагІа из хилча, деш доле бер дара нийсъостал ду боккха саг хилар, низаш дар общественни боламо шуйна никъ боаккха а лоацаенна, яйна дІаьшна политически формаш чагаю а герз хилар, — цу деррига а хьакъехьа эьнна цхьаккхе а дош дац г. Дюринга.

Марксеи Энгельсеи кІоаргга ларда тІа оттаьй общественна укладага — социализмага далар пролетарната диктатура йоацаш Іалашдулург ца хилара, къаьст-къаьстача наьха шоай доалахье, эксплуатаце отношенеш, уж йолаш хилар бахьан хула тІом хулаш мел йолча хана, капиталисташен кхыболча нах тоІабаь боахкаберашен дукха а бола къахьегамхой шоай кара кхабар духьа герзаш детта долдеш мел йолча хана тІехьарчар боккьо а шоай хьашташ лорадара ужжамочра средстваехи метадехи пайда нибе, герзашца бехв низа дуьвла уитте яхе положени.

Цар балхаш тІа йолаш а герзашца эча восстанен революце герзашцарча низийа хьакъехьара лоархІамегІа йола указанеш. «Герчачера революции контрреволюции» цхача Энгельса балха тІа классически къоастам баьб восстане, из искусство ма хиллара. «Восстани, — язду Энгельса, — искусство я, тІом а искусства кхы тайпаш а ма хиллара. Из йовзаш йолча боккъоний (правилай) кара я, хІаьта уж ницъалийтаро уж кхоачаш ца яра бехке йола парти хІалакьхилраргІа а кхоачаю». Энгельса къаьстта а белгалйоах цуи боккъо: цкъа-дале, цхьанне а хана восстанеца ловзар ма де, цагакьа санна зовхдалтача дІаахаиза ие ле лаьрхІа деш; шоалагІа-дале, цкъа восстани йолаьнале, деш дола гІулакхаш Іалашьяте чІоагІагІьа тайпара хоадам болаш де а деза, тІагІортам беш а хила деза, лоралуш Іен масса а тайпара йола герзашцара восстани алар да.

Ховш ма хиллара, герзашцарча восстане хьакъехье дола марксизма классиккий хьехараши указанеш йицъяйнийта хиннай II Интернационала оппортунисташа. Уж хьехараш юха метта а оттадьй, кердача положенешца дІьхий а дахд Ленина. Уж боккъала а бахьне кхоачашдаь чакхдьаад исторически 1917 шера октябрски денош Россе.

Ф. Энгельса балхаш тІа дукха теркаш гІаьухийт тІемаш политикаьеи юкъе, вІашей боль бувзам бахьара. ТІемен политически чулоацам, цар классови сенха гучаьаккхара, царца болхлой класса доаза гІулакх къоастадара. Энгельса белгалдаьхад уж гІулакхаш массазе а цхьатерра царлеш хила йиш доцилга, хІана аьча тІемаш шоай овлаьа а тайпа а хьакъехьа эггарга дац реакционни, боахара тІемаш а санна долаш да боккха йола, прогрессивни, мукьабІхара тІемаш а (массаза а кхар чо оборонительни) овлаш хиннад царех Энгельса).

ТІемай хьакъехьарча Энгельса балхаш тІа кІоаргга а цІендаь а тохк эскарах, цуи организационни структурах, технически кийчонах, тІемаш дарах доле дош. Цар тІа масса а оагІора йоаш тІемаш дарахи вІашагІлетарахи, бІарчча хьалйнача герзашцарча къовсамах хьахулашдарий—бІуний моральни дог-уйла, цар дисциплинаш вІаштІехьдаларен, тІом бе Іомадалара, герз леладе хара, цу герза тоадалара боарама, тІема хьакимий, дуккхача салтий рола, тІема искусство дегІаяра боарама, и. кх. дІа. къоастам бу фактораш. Энгельса лакха мах беш хиннаб бІуний моральни хьала, цар тІема дог-уилав лоархІама, хІаьта цуйна цхьан хиннa тІема техника Іалашъяте йоккха революционизирующи вІашаь йолаш хилар белгал а деш хиннад. Техникана кирагІдуаларашна, яхад цо, уж хІа яйна тІема гІулакхашта лелаше йиш йолча ма даьлланге а боккъоша лела ма дийнге а — цу сахьате, низагІа хІана даш аьнна, цу тІа а дукхача хьале тІема командование лоІама духьал а долаш — тІом бара хьисапаш эргадоахаш, кхыметтел хувцаш хиннад.

Энгельс тамаше чІоагІа хІаман дух тІа вуйлалуш хилара, хІанзарча вай ханара хІама — тІема гІулакха хьакъехьара, цу гІулакха цхьаьнга а хана ца хиннача тайпара чІоагІа хиннa революци хургйолга хьалххехьа а ховш хилара кхы цхьаькха а масал да из.

Хургйолча социалистически эскара хьакъехьа йоли дуккха а геттара лоархІамера положени яйнай Энгельса. Цо белгалдаьхад котъьнача пролетариато керла тІема Іилма, тІом бара керла хьисап, гІаьрала гІулакхаш доахкаш довца, цо хезача тайпара унгара низ бола, ший тІемахой, боьъонцара дай-мохк биькан лета а леташ, низ болашагІен говзатІен хургбола. Буржуазни эскара Іомадаьр цар майрало доха-дьча санна, дІа-са классаргдола чІоагІла а майрал а йолаш бола тІемахой ший хургбола эскар хьалергхилар.

Энгельса хийттах кердача общественни строй хьалашка, массанара вадроеи эскар ца а доладеш, милице, халкъа ополчени ерригга а цхьаьнгІа герзашца кийчъяра системага довла йиш хилар. ХІаьта из кхетош а дизза баккъахье а хиннад марксизма классикаш бахьнчен боах беш хиннчен хана, вешта аьча, социализма гІулакх дуне керттерча мехкашка пролетарски революци цхьан хана котъьаьча мара хьоттаьния дІаотта йиш доашаш хиннача монополистически капитализмах хьалхатІарча юкъагІа. Цхьабакъда, хьал ловдаме хувцаденнад цул тІехьагІарча юкъагІа, монополистическичул хьалхагІарча капитализмех монополистическир, империализм хилча. Цу историческ лагІата кхачача хана капитализм дегІаахар цхьатаррача боарамагІа ца хилар хоьлам боллаш чІоагІдаларо дІадаьннад деррига е керттерча мехкашка цхьан хана социализм котъяла мегаш хилар, хІаьта социализм цхьан е массехк мехка котъяла боккъонца йиш хилар хьагуча а даьккхад. Цу хьалашка социализм лораяра, социалистически эскар хьаяра проблема кхыча, кердача тайпара къоастае езаш хилар бакъ ма дий.

Россе Октябрьски социалистически революци кот ма яьлланге а из тІехьабаланийта йиш йоаца актуальни хинна дІаэтта керда къоастам баьб Маркса Энгельсен хьехам а гІулакх а дІахо дихьача гениальни саго — Ленина, цо хьаяьча Коммунистически парте. Марксизм творчески дегІа а кхуллаш, из айяь лакхагІарча лагІа тІа а йоахаш, Ленина Іилман ларда тІа оттаьй дуне шин системана декъадевлача, дунен халкъашта юкъерча империализма агрессивность дегІаухача, тІема даькъе доккхий хувцамаш хулаш латтача хьалашка хьадда централизованни, дисциплинированни, дика технически кийчдаь долча, болхлойи ахархойи цхьоагІои, халкъий доттагІала, пролетарски интернационализма ларда тІа хьадеш долча. Коммунистически парте кулгалдеш долча эскарга мара — цу тайпарча эскарга мара тешаме социалистически пачхьалкхен кхерамзле, цуи исторически цеталоээш лоаадьга Іалашдулург ца хилара хьакъехьарча кІоаргга принципиальни а тІехбаьша боккхача лоархІаме а йола вывод. Из ленински вывод боккъонца юкъеяхай гурпала Советски Эскар, хІаьта хІанз ишта шоаш кхоачашдеш исторически гІулакх сийлена кхоачашдеча вежарашхарча социализма мехкий эскарий бІарчча дезал а хьабеча.

Социалистически пачхьалкхен тІема организацени вІашагІйоллалга сел Ф. Энгельса хийттача тайпара чакххьахадене а, цхьабакъда, цо лийрхІарашка хьежжа, творчески марксизма-ленинизма принципашца дизза нийса а доагІаш чакхдьхад.

Константин БОЧКАРЕВ,
генерал-майор, доцент, философски Іилмай кандидат.
(АПН).

КПСС XXIV-ча съезда сийна яьржача социалистически яхье «Терек» фирме хьалха латт шолагІча филиала коллектив. Нийс бетта план тІехкхоачашъяьй цо. Соахк кхоалагІча квартале арахийцачул 79,5 эзар сома маьха продукци дукхагІа арахийцай укх шера цу юкъа. ДІабахача нийс бетта планах лаьрхІачул совгІа пачхьалкхена бань пайда 167,5 эзар сом да. Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьег обойщица Барзиева Іайшас, столяра-сборщика Павлов Николая, кхычар.

СУРТА ТІА: болх беш я обойщица А. Барзаева.

И. Плиева сурт.

ЛАЬТТАН КІАЛХАРА ХИШ-КХАШКА

КІотаргеши тІом тІабола цхьан хана пайдана доацаш лаьрхІача Каракалпакерча лаьтташ тІара укх шера духхьашха чуделад баьшадаараш, хьажкІаш, жугара. Тумаржстау яхача бер чу вьякхача тьаь скважин чура кІеж етташ духдувлача хиво дийндеьд 450 гектар хиллал дола беркате лаьтта.

Къулбехьен-Аральски артезиански бассейне лаьттанна кІалхара дуддувла хиш кхашка деяк Узбекистана чуйоагІача Каракалпакски автономни республика кхыча эрий арарча участкашна а. Кемпертюбе яхача участке 20 скважина а яькха, хий диллад тІаьхача хала долча лаьттай 200 совгІча гектара тІа. 3500 гектара тІа лаьттах дуддувла хий дехкара хьалъергболаш йоакха 6 участке кхы а я.

Эмбан Устюртя яхача долхача йишта юкъера гидрогеологий экспедице лехаб малара, боахама, технически гІулакхашта пайда эна мегаргдолаш долча хин низ бола хьаст. КІеж етташ хий дуддувлача юххьашарча скважинашта гонахьа хІанзле а хьалъеттай сом ду гаьнаши хьаьа бешамаши. Лаьттанна кІалхара мела хий тергдолаш йола массеж бассейн корнеьй ишта цІи хезача шерача арен-Устюрта Каракалпакски даькъа тІара а.

Иосиф СИГАЛОВ,
АПН корреспондент.

БРИГАДИР РАЬЗА ВА

Цхьан минуте сецаш доцу тракторий тахаш Гуьдермеса района «Кавказ» колхоза № 1 йолчу тракторни бригада хьашка. Укх денойшка гуреаь дув ялат дlадийна а ялба лаьтта кийчдаь. а боллаш летт цу комсомольско-къегирхой бригадера механизаторш. Царна куьйгалдеш ва цlе хеза бригадир СССР Лаккхехьарчу Совета депутат Арсанбиев Ярагlа.

Хьалхара моттиг дlа ца кхаьчаш яьйсегlа комсомольцай Б. Акбулатовен, В. Канаевен ялат дlадуь агрегат. Цар сменах ялат дlадуь 15—20 гектара тlа. Цара якъе баьинаб тракториста Д. Атабиевн, Х. Тайсултановн. Цкъа уйла йолаш ба цу шинца агрегата тlа болх бен бола механизаторш: ялат ханнахьа дlадийна бовла, дlадуьш бола фу боагlача боарамах кlоарга лаьттах lочудиллийта тlерт уж. Цудухьа кlаьстта белгалбоах ужаш цар бригадира Арсанбиев Ярагlа.

Царна тlаьна боаццаш лаьтта оахаш ба А. Дукуев, Ш. Нанаев. Цар сменах аха лезар 6 гектар долча оахар 8 гектарага дlакхоач. Хlаьта оахам дика а 27 сантиметр кlоарга а ву. Шекара свекла чуйиша кхе ла из цар хlана гураь дуьче ялата кийчдер.

— 140 гектар долча цу лаьттара плании лаьрхlар 250 центнер йолча хlара гектара тlара 350 центнер свекла яьлар тхона, — боах бригадира Арсанбиев Ярагlа. Къаьстта раьза ва Ярагlа Кашкельдински юрта Совета депутата Акбулатова Хеврас кулгалдеча звеной балха, цар хlара шера долха толамаш лаьха хиларна. «Лаьха хьуикъам ихебара говзанчаш» яха цlи яьнхай цу звеное. Шойех бекка тешам, чlоагlдир цу звеное укх юбилейни шера а. Гектара тlара — 4 бlаь центнер шекара свекла — иштта ба цар къахьегама толам пятилетка тlехьарча шера.

— Иштта дика хьувикъам кlебара бахьан да, — дуьш Арсанбиева, — керттерча даькъе мехкарех латта из звено къахьегам безаш кийдар, цар свекла шин ханнахьа дlаер, боагlача боарамах кхашка удобренеш товсар, баьцовгlаш дейlайоагlача хана лерттlа оасарна къовсам лоаттабеш царна lунал лоатталар. Кхий тlара свекла тlайола тlехххьара автомашина шекара заводе дlаяхьийтача ихьабарфи сачна цlагlа Iохан Акбулатова. Бригадирева, звено дошъапшоша дагзовл из хьатlахулача шера кlебергболча свеклай хьувикъамах лаьца, хьалхашка уйттаргдола декхараш белгалдахара.

Хlаьта еррига бригада хьайцача хlара механизатор хургйолча хьамсарча парте съезда къахьегама совгlат кийчдеш ва. Ужаш ба: Нагиев Шелал, Акбулатова Бекка, Дукуев Альяд, Канаев Вахид, кхыбараш.

Укх шера керда культура кхеяьа цу бригаде. Из да тхьамка. Пхийта гектара тlа дlайийр из культура Магомадова Селаха кулгалдеча бригада. Гlулакх дика дарах хlара гектара тlара 20 центнер тхьамка чудера цар. Хlанз цунах прессашца тюкаш а еш из приемни пункташка дlакхухьийташ ба тхьамка лелалераш. Хьаьта, ала лезаш да, цар долха тхьамка дlакъгlча репродукцех лоархlалга. Цудухьа безамца дlайийну из заготконторе. Царна хьалха дика дика, хов Арсанбиева кулгалдеча бригадера хьаена моллагlа продукций во хиле йиш йоацаяга.

И. ДЖАМАЛОВ,
Гуьдермеса района «Цlеча байракха» редакце болхло.

ВЕТЕРАНАШТА СОВГlАТАШ ДЕЛАР

Дукха шаь гулбеннабар укх деношка Грознерча тlема гарнизона эпсарий Цlагlа. Граждански сийлахь - боккхача Даьй - мехкех тlемай ветераний собране лакъа лоацаш бар дукха тlема наькъашдаь, кортош кlайдевва хьалха хинна бlухой, эпсараш, инаралаш.

Сийлахь - боккхача Даьй мехка тlем тlа фашистски Германица лоаттабьча къовсаме къаьстта белгалъяьнна а 51 гвардейски арми. Цуьца болаш Сталинграде ра Берлине кхаччалца тlемаш деш чаккхбьннаб вай хукха мехкахой. Хlаьта Сталинграде тlом беш цу арме командующе заместитель вай мехкахо, хlанз Грознерча тlема ветераний горсовета председатель, отставке вола инарал-майор Попов Михаил Петрович хиннав.

Дlаьхдаь тlоараш а тохаш тlейlшар собране доакъашхоша вай республикерча ветераний группа «51 арме ветеран» яха значокаш ялараx бола хоам.

Значокаш лу Сталинградски тlема доакъашхочун гвардие майора Дениева Хаьнжи Решиевича, республикий Министрий Совете къахьегама кхоачамех пайда эцаза йолча управленна начальника. Грознера Прайе кхаччалнен цигара Муждеи кхача города кхаччаллея тlемашца чаккхаьнна танкай истребитель, артиллерист Х. Р. Дениева. Кхойтта паччахьалкхен тlема совгlат да цун.

Стола тlавоагlа Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тlема ветеран, запаса майор Муталибов Зайнди, хlанз республики книготорга директор. Гитлеровски гlаьрахоша къовсам лоаттабеча денаьа къонахчали гойтарах паччахьалкхен яхк тlема совгlат деннад цунна.

Дагестански АССР «Дахадаевский» яхача откормочни совхоза директор ва хlанз вай мехкахо, 51 гвардейски дивизе доакъашхо, запасера майор Долгатов Махьмах-Закир. Грозный — Сталинград — Будапешт — иштта ба цун тlема никъ. Цунна енначу дукхача наградашта юкъе я «За оборону Москвы», «Отечественная война» яха болгарски тlема медаль, йиъ ордеи, кхыраш.

Хасавса Муций Абдрахьмэн хlанз Нохч - Гlалгlай юртбоавлама министерства дlа-хьа лелача механизированни колонна болхло ва. Сталинграде лаьттача тlем тlа дайла лаьнна запаса гварде капитана, цигара Одессе кхачалца тlом беш хьаьеша, из город гитлеровцех мукъайоаккхаш хиннав. Цун денала, къонахчала мах беш я йиъ Цlеча седкъа орден, итт гаргга медалаш.

Республикий финансий министерства экономист ва Даьй-мехка тlем тlа хинна, запаса аьмагlа вола лейтенант Эдальханов Ширвани. Шийтта тlема награда белгалбу цуи тlема никъ.

«51 арме ветеран» яха значок Надтеречни района «Озерный» совхоза директора Висангов Молладе а хьоманьа—№ 255 йолча, Нохч - Гlалгlай къаьстача кавалерийски полка командира, запаса подполковника. Цамогаш хиларах цу дийнахь собране воацаш цар из. Ялхайтта паччахьалкхен тlема награда — иштта мах баьб Даьймехо цуи денала, тlема говзала. Царна юкъе я «Виртути Милитари» яха британски ордеи, «Легион чести» яха американски орден.

СУРТА ТlА: «51 арме ветеран» яха медаль хьабеш ва Даьй-мехка тlема ветеран З. Муталибов.

И. Попова текст,
И. Катаева сурт.

МАЦА ТОАЛУРГДА ГlУЛАКХ?

Къахьегама де чакхдаьнная... Болх дукха бар. Цу бlаргчача дийнахь дика къахьийгар наьсархоша, советски Даьхен ръакъа шоай низ ма кховча деба а деш. Цар арахийцар бlаьш электросверлилкаш, затирочни машинкаш, зlараш пазата хlамаш гийгар, дикагlа йолча крупай итташ тоннеш арахийцар, керда цlенои пенаш хьалдеттар, зоараш бераша керда знанеш елар...

Шоашта карагlдаьннача вуркхийбеш цlенгахьа бийрзаб уж хlанз. Саррахь дика салаlа, шоай физически духовнии низаш юхаметтаэтгаде деза цар кховна кхы а чlоагlагlа къахьегар духьа...

Царех дуккхачар телевизорашта хьалхашка дlахьоргья сайре, шолегlбараш сайрйнарча уличашка арабаьнна закъердаш хургба. Дуккхачар культура учрежденешка: клубашка, библиотекашка, кычахьа баха безам хургба. Хьожаргда вай культурни фронта болклоша уж тlе миштта да, фу дика хlамэ кийчдаьд цар заводийн фабрикийн, кхашкарча а фермашкарча а къахьегамхошта...

Эттара хьалхагlа хьожаргда вай культура керттерча хьастага — районни культура Цlенга.

Арахьара тlавелача сага сарраьа цо корада хала да, хlана аьлча бlарга бедла цlеле гургбоацаш бехье я—цуьна гобаькхе дхьакха а электрически лампашка яь тlабодь никъ, кассера арабоала моттиг бlарга йойта. Кхыметтел тховсара малагlа кино да хьажа безам хилча, афиша lоеша йиш йолаш а дац.

Дагадоххарагlа, афишаех аргда вай массеха лош. Бокъонца бола гlурт ба цар тlера бар, аьлча а къьхата чlегlа а, котачо кlараш хьийххача саьна сахха тlагlоала, харцахьа а бакъахьа а, яхъаь кинофильмай цlераш а йолаш. Хlаьта из фу фильм да, цуп автор малав, из даьккха киностуди малагlа я — цу хlамашта дух тlаволадургвац кино вода саг.

Тамаш е ма, гlулакх цу тайпара вlаштlехьдаьккха хилча, фильмага хьожаш зале 6—7 саг мара ца хилар.

Дукха а дикагlа хила езаш яр кино репертуар а. Назрановера цаl мара йоаца киноэкран дlалаьцай «lаржа маска», «lаьржача маска кlал», «Парижски къайлехаш», «Баьдеча кхесса терза» яхараш санна долча ленташа. Цхьабакъда, бакъонца йола искусство гойташ, идейни чулоацам кlоарга болаш долча фильмаш Наьсарен районе пагахьа хулаш дац. Тlом болаш, доз деш, мочхалаш кагдеш, уизаркхаш йола lочадаш ер дола фильмаш Наьсарен киносете чlоагlа сий долеш да. Киносета болхлошта бала бац кино дика-во хилара, зрителашта хьинтхилара, касса ахча lоаделча.

Киносета директора воа. Оскиновен культура Цlен директора воа. Картосета барт вlаштlехьа а баьнна, шоашта ца хоаш санна, сайрйнарча сеансе ухийт кагий бераш. Цу тlа кинога хьажа ухарех дукха а дуккагlа зараш уж да. Кхелетача бераштa сайрйнарча сеансашка, закхе йийнача репертуаро фу кхетам лургбе — дика хоаш да.

Киносетен культура Цlени болхлой сагота бац фильмаш хьувикхча хана зале хулча, цхьанне а зайнара ла йиш йоацача гlулакхашта а. Укхаза массаза а хула къамаьлаш чlоагlа деш, гоналаш а дуаш, гlаьленаш а уезаш нуйлаш йоаржаеш, йоагаш йола гlаьленай юхкаш лестаеш экранах етташ.

Иштта харцахьа хlана лен зритель, культура Цlен хам хlана бац цо? Бац, цу цlен даьша ший, зрителахем ца эбмдаь. Цуьна лерттlа сердал яц, журналаш доацаш хьувинх фильмаш.

Укх тlеяхьача шин шера районни культура Цlено городера, къахьегамхой цхьа цхьан тематически сайрене, lаккка а производстве хьалха латтараш вlашагlкхета, кердача шера хетачьчургара дlайийкхача, цхьа цхьан хилхарий сайрене бийзабац.

Книжкаш дешарий цхьа конференцни гулльаь а, диспут яь а, писателашца вlашагlкхетийта а дикахетар хьадеш укх шера шиь книжкаш дешаранта районни библиотека а (завелующи иов. В. Волкова).

Сайрийна 6 сахьат даьлча дlайоаьа библиотека. Тlаькха балха ле чаккхаьннача тlехьагlа цу-чу пайслургвац хьона къахьегамхо. Цхьабакъда цига баха безам бараь дукха хул. Цудухьа библиотека лен распорядок хийцача, бешта бьлча, кхы ца хуле я сайрийна 8 сахьат хаддалца мукагlа библиотека йийла хургйолаш болх вlаштlехь баккха беза.

Хlанз хьожарда вай Наьсарен халкъа театро воаш малагlча постановкашца гlадлургда. Цо жукъегlа йоакхо еш хьаь, тарлу болхлой классо культурно салаlара? Ай, мичара. Халкъа театро бакъду «lажа гаьна гаьна божаш lаж» яха кина. Культура Цlени гаьна ца е давнилаш. Укх тlехьарча шин шера халкъа театро хьала цхьа пьеса оттаьй — Вахуев Сайда «Совдате Даудa».

Юрташкарча культура учрежденешка дикагlа деш хиле мег къахьегамхой гlулакх? Из аьттехьа а дац! Юрташкарча клубашка беш бола культурни болх харцахьа а бакъахьа а кинофильмаш хьувинхилга мара кхы бац.

Района культпросветучреждений болх тоабе йиш йолаш бий? Йиш йолаш ба. Вlаштlехьдаккха деза дикагlайола опыт дlайоаза творчески семинараш каст-каста гулъе, салаlаре сайреш е, планагlа болх бе беза.

Культурни фронта хlара болхлочо кхетаде деза халкъа хьалхашка шийна тlаллттар мел доккха декхар да.

Г. ГАГИЕВ.

Грозненски швейно - производственни объединене цехашта юкъе вьржача социалистически яхье хьалха латтарех я № 3 йолча цеха коллектив. Итт бетта алла тlеххоачаш а яь хlанзалехьа пална совгlа тайга хlамаш 3,5 эзар гаргга сона маьха я. Къаьстта дика къахьег цига мотористкаша, коммунистически къахьегама ударникаша Л. Марзагановас, Т. Шубаевас, кхычар. Цар сменах нормаш тlеххоачашъю.

СУРТА ТlА: хlамаш тегаш я Л. Марзаганова.

И. Плиева сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллеи Грознен морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догlа а делхаш, къилбаседа- малхбузехьара гlаьхьача боараме мух а къекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 7—12, Грозне 9—11 градус йоаххал йолаш хила а тарлу. Дlакорча шин дени шин буса юкъ-юкъе кхаl а енхаш, кхьала хила тарлу, цхьанийолча моттигашка догlа а делхаш, хьала лостам беннаш гlайло, гlаьхьача боарамта кхоачаш мух а хьекхаш. Фегара температура бийсанца 4—9, деношка 10—15 градус йоахал йолаш хургья

МЕТЕОСТАНЦИ.

ПЛОДОЖОРКАЦАРА КЪОВСАМ

Малхбоалехьара плодожорка (сом буорг) гучаьнна моттигаш хиларна дувзаденна Нохч - Гlалгlай АССР Министрий Совето СОЦАМ БАЬЬ «Малхбоалехьара плодожорка гучаьнна моттигаш хlанхара а дlахо ца ца яржийтара а чакхдаха дезача гlулакхий хьакъехь» 1968 шера 19 сентябре баьна № 472 йолча соцама хо кхы а шин шера йlаьхта.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КlИРАГlА

БОКЪОНЦА БАКЪЙОЛА «ИНДАРГlАШ»

«Фантом» — перевод йича, гlанз кхелахь дукхаьъутта «Индаргlаш» е «сурт» яхилга да Хlана Вlашагlкхийттача Штаташкара Израиле къайлагlчен къайлагlа доначен наькъашка гlолла ухаш йола «Фантомаш» Iиндаргlашца цхьакха тайпа гlулакх долаш яц: уж я бокъонца йола, кердагlа йолча электрони оборудованеца кийчъь, США стратегашта хетачох. Гарсарча Малхбоалене «Израила сигала сопле лакха» езаш йола истребителаш-бомбардировщикаш.

Ховш да, Тель-Авива телаш бола тlема кхоачам доп сопадара хьакъехьа яь соглашени Египто «толлаьь» моттиг ийсъялара хьакъехьа гlоттаьча американо-израильски пропагандистски кампане гlара юкъе гlолла телилга. Шоашкара хьа дагаяьцеча цу денах туъга а душ, «Нью-Йорк таймс» яхача газета цуьца цхьана мукlарал ца дийча далоп, бокъонца ма дарра аьлча дов соцадарах «Суэцки канала малхбоалехьарча оагlорахьара ший позицеш чlоагlъяра» пайда эцар дукхаьл Израиль хилара. «Цу тlа а, — йоах хlакхо газета, — Малйча цlено бакъдаьд ше Израила тlема кхоачам телаш хилар»...

Белгалдоалаш хlама да, цхьаболча малхбузехьарча обозревателаша «Фантом» яха истребителаш-бомбардировщикаш гlулчахьа агрессивни гера хилара безам боацаш мукlарал деш хилар.

Вашингтон Израила «Фантомаш» тела «дага» хилара но уж цуьна телареха дола хоавш, малхбузехьара газета дешараш дукхи денахи кхетаргбоамача боалаш, солдара дукха хиннад укх тlеххьарча хана. Белгалдоаккхаргда вай, укх денош израильски аэродромашка lаьвсаш йола «Фантомаш» тlема новкъостал дара хьакъехьа яьча официальни израильско - американски соглашене тlа йийнача шовлтъе летгал совгlа телаш хилар. Израила тlема ица кхы тlа а совбоаккхаш хиларах да деш дола къамаьл. Цу тlа дlатlатохаргда вай. Израила 200 американски танк дургда аьнна дlадаха кlира чакхдоалаш хьакхайнадь хилар.

США: ХОРЖАМАШ ГАРГАНХОАЧАШ ЛАТТ

Хоржамашта хьалхара кампани укх деношка Вlашагlкхийттача Штаташка тетара сихъеннай. «Ю. С. Ньюс энд Уорлд рипорт» яхача вlаранна цхьаьна арадувлача газета яхачох, из хlана шин тlехьарчен хоадам бечен стаде яхьаьй. 3 ноябре хургдолча промежуточни эле цlи йоаккхача хоржамашка чуьа хоржарга викалий палата верриги 435 члеи, 100 сенаторах — 35,50 штатах 35 штатера губернаторш, 45 штатера законодательни собраней членаш.

Республикански демократически партей лидерашта хоржамашка шоашта хьалхашка тайп-тайпара декхараш уеттду. Хlана гульаьча конгрессе викалий палате санна (187 республиканцишна дукхал 242), иштта сенате а (43 дукхала 57) дикка дукхагlа болча демократий безам ба фуннагlа аь а яа дукхал шоашкахьа йита. Хlаьта, США хlанзара правительство шоай викалех латташ бола республиканцаш фуннагlа дь а конгрессера тlахьожам демократий бера хьабаккха гlерт.

Республиканцаша тlема юкъе яьхай lалаьмате йоккхий финансовни пропагандистски средстваш. Хьахийнача миллионаш доллараша а, хlаьта иштта хоржамашта хьалхарча къовсаме дакъа лоацаш президент Р. Никсони вице-президент С. Агнюи хилара а, республикански стратегашта хетачох, цхьап тайпара хьалийсье еза хоржамашка йоагlача республикански администраце шийна яхьа еала результаташ.

«Вай экономически хьоалий масштабаш, — хьакхайкадар укх денношка демократически парте къаман комитета председатела Л. О. Брайена, — хlана гучаьхьа а. Инфляции лаьгl ца ялара совгlа, кхы тlа а чlоагlлуш йоагlа. Хьабе болх йоаца нах тlа-тlа сихха дукхагlа хул, хlаьта цун хоадача гуш а бац» Официальни даннеех, цхьанахьа а балха боаш нах хlанз США 4,5 миллион сат ба. Укх финансовни шерара федерални бюджета дефицит 16 миллиард доллара дlакхача мегаш я.

Цудухьа тамаш яц, республикански парте викалаш экономически проблемаш хьоаха ца е гlерташ а шоай стратеги «мехка законности порядок юха оттаярах деча тlаьхехамаш тlарен президента престижах пайда эца гlертара тlерен хьалхеш а хилар. Цу гlулакха лаьрхlа я, белгала аьлча, хоржамаш дlадолалале хьалхагlа президента Никсона 20 штате еш вола турне.

Цхьабакъда, хоржачел хьалхара гlар тlа-тlа чlоагlагlъ айлуш лаьтте а, хоржархой американски кепайоазоно белгал ца даккхара, тамашийна чlоагlа сатийна ба.

БУРГОСЕРА СУДИЛИЩЕ

Испане цlаьхха а сутаза гlолла оазаш де кийчлуш ба. 31 октябре город Бургос тlема трибунала хьалхашка оттаргъа 16 антифашист — баск. Царех ялх: Исхо, Уриарте, Онаиндиа, Горостиди, Ларена, Доррронсеро (царех хlаране ха 28 шерал тlех яц) хьалъелла ве мегаш ва. 16 антифашиста «бехке чалагlа ба аьлча, из ба, ЭТА («Баский мехка паргlатонни гlехьарча къовсамхой ассоциаци») яхача организацерча шрай новкъостаца цхьана цар шоай халкъа къаман бокъоний гlадаккхар.

Испане ше lаьдала керте эттача тlехьагlа инарала Франкос баский автономи дlаьаккхай, каталонски паргlательство дlаххийцай. Каталоне, баский Мехка, Галисе культурни шотта къамагlча тайпара lотеlалъд. Институташкен школашкаш шоай мотт хьехийтабаж царта lаьлалоъа. Къаман меттала газеташи журналаши ара ца хецийташ совцалаьд.

Тхъаь пет му совгlа ха яьнайю. lаьлало нах безбеш низаш деш дале а, баский Мехкара къовсам лаьгlлуш бац. Цуьна тешал ду Баскоое эггара йоккхагlйолча «Ореггосо» яхача предприятие болхлоша дукха ха йоацаш яьча забастовка. Полицейски низашта духьала протест яра цаьан делаш хьеххайкаьча Гипускоа провинцерча священиккий голадовка, Сан-Себастьянен Сестаон lохайша яьча забастовка.

Къаман бокъонаш яхь гlерташ каталонски, баскски, Галисийски къахьегамхоша лоаттабу къовсам къизача репрессей новкъосталца тоlабе гlерт Франко. Из дахахьоах — дукха ха йоацаш баскеи антифашиста Аррисабалагу хьалъелла ве суд е lаьдал гlортаро.

Бургосе судилище хургьа аьнна хиннача хоамаша еррига къахьега Испани, дуьнеи кхыча мехкий прогрессивни общественность меттахьа яьлайр.

Испане Коммунистически парте ЦК Исполкомо ше яьча заявлене тlа боал: «Зулам до безам болаш ба Франкон нуй министраш, Эускаде (баский Мехка) баьрча антифашистски къовсам меттел, еррагача Испане тlа-тlа чlоагlлуш латто кортамукъален къовсам а юхакъовла гlертара».

СЬЕРРА ЛЕОНЕ: РЕАКЦЕ ТИЙШАЧА БАЛХАШТА—ДУХЬАЛЕ

Мехка чрезвычайни положеии оттаеш хиларах правительство аь пемеиi Сьерра Леоне парламенто 20 октябре чlоагlъяьй. Цу зlамигача малхбузеаафрикански мехка хlанз хеттеча событеи малан кхетадара испорегаьа доацца экскуоси е йогlа 1961 шера апреле шии мукъагlа я хинна дlайоаллеиа Сьерра Леоне хьалхагlа а санна, тlаьхожам боацаш цуи къамии руликъаш хlахо а довлаш хиннача кхыча мехкий монополей доал тlадолаш йиспар. Юкъхьаца ший мукъагlарча паччахьалкхенна доале эттараштта маганаар ца къоал гонаде, маганзар шоашоай племенех латта дукха группаш бlарчча ихьа къам а вь вlашагlтоха. Хьалха хиннача колонизатораша гонза хьалъедеш хинна мехка чухьара къовсамаш бахьая дозаш дуккхала а доккхий довнаш а военни переворотах а хилаз.

Ши цу хьалхагlа, Снаки Стивенса правительство мехка lаьдала керте эттачул тlехьагlа, дикка белгало яьлар къаман лоlаши цхьоагlон чlоагlъяларгахьа. Дукха да йойцаш, Сьерра Леоне правительства дукхача кхыча къонача африкански паччахьалкхений опытах пайда эцаш, хьакхайкадаьх алмазаш — мехка керттера къаман рузкъа — доаха моттигаш ший тlахьожамах кlаллаш безам болаш ше хилар. Из хьакхайкадаре а хlаьта иштта цуьна тlехха правительства хоадамболлаш лаьхача гlанаша а эгlабеча кхоачабйр алмазаш доахаш йолча кхыча мехкий компаней вай. Эттара хьалхарча аргlанна «къаладтаро» хилар шийа экней контрольни пакет правительства бе дахача «Сьерр Леоне Селекшн траст» яхача йоккхагlйолча англо-американски концернана. Империалистически гlоазараша чурча реакцех пайда а эцаш, тийша бола вlашагlбеллар премьер-министр Снаки Стивенси цуи кабинета дlаиизара мехка экономически эргазонаш яра планаш цу тайпара юкъагlъяьар а духьа.

Тийна бола юхатохара хоадамбоаллаш доала гlулакхаш чаккхдьвад Сьерра Леоне правительства.

С. ИВАНОВ,
А. КИСЛОВ,
Д. СЕРРАНО,
Г. СКОБЕЛЕВ.
(ТАСС).

ЛадуьгIа, хьажа

27 октябрь
РАДИО:

6.30 — «Съездагара съездага». КПСС Сунженски районна хьалхарча секретара новкъоста Арсанов къамаьл (эрсий меттала). 6.45 — Аларaш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.25 — «Сердало» газета обзор. 7.35— Москва. 8.15 — Передачей программа. 8.22 — Къаьнара Нохч - Гlалгlай чилош (гlалгlай меттала). 8.45 — «Колхозни производствера къахьегам lалмаи ларье тlа вlашагlбоалар» яха передача (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 18.00 — Литературни передача. «Керттералар» яхача Чахкиев Сайда роман тlера дакъа дlаеша (гlалгlай меттала). 18.20 — «Къона тlемхо» (гlалгlай меттала). 18.35 — «Ленина парте кругlарера шиъ яха очерк (гlалгlай меттала). 18.50 — Юрта бовкъа знаней школа (эрсий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — «Хьа орденаш, комсомол» яха документальни фильм (гоалагlа серн). 18.30 — Идеологически фронта иах. Пропагандист Красильников. (нохчий меттала). 18.40 — Телевизионни кердадараш (гlалгlай эрсий меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.20 — Лаьтта лелаларе культурана тlехьа. 19.40 — Дуьнен юкъера обзорени 19.50 — Шовна, бераш. 20.05 — Концерт. 21.20 — «Бонивура дог» яха художественни фильм. Цхьоалагlа серн. 22.35 — Спортивни передача.

28 октябрь
РАДИО:

6.30 — «Юртара кхахо» (нохчий меттала). 6.43 — Аларaш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газети обзор. 7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Къонача композиторий ашарех оттаьь концерт (нохчий меттала). 8.45 — «Колхоза партгани секретарь» яха корреспонденци (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 18.00 — «Доттагlала кага» яха корреспонденции (гlалгlай меттала). 18.15 — «Болхлочун махор» яха радиогазета (нохчий меттала). 16.45 — Аларaш. 17.00 — «Къонах» (нохчий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.05 — Граждански оборонах йола передача. 18.20 — «Хьа орденаш, комсомол» яха документальни фильм (кхоалагlа серн). 18.45 — Вай хиларча сага портрет. Токарь Дагсигов Махьмад (гlалгlай меттала). 19.00 — Телевизионни кердадараш (нохчийн эрсийн меттала). 19.25 — Хоамаш. 19.30 — СССР-ен Югославен футболах йолча сборней вlашагlкхетар (ИТ). 21.15 — «Бонивура дог» яха художественни фильм (шоалагlа серн). 22.15 — Вай Даьхен музыка. Къилбаседа Хlирий АССР.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДlАДОЛАДЕННАД 1971 шера «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета яьлу буьзаииа еррига отделенешка а промышленноста, транспорта, гlашлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазча дзаржадеча общественни уполномоченешка а гlолла.

ГАЗЕТА ЯЗДАЙТАРА МАХ:
1 шера — 3 сома 12 кепик
6 бетта — 1 сома 56 кепиги.

Дик ма лелаш 1971 шера «Сердало» газета хьайначьа язде!

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурни промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революцие проспект 7/64.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/64.

СФ05231. Заказ № 10900.